

Omgeving - Voorontwerp van Ruimtelijk uitvoeringsplan Ventilus - RUP_02000_212_00513_00001 -
formuleren van advies – beslissing

Het college beslist op basis van het volgende:

Gelet op artikel 2 van het Decreet over het Lokaal Bestuur;

Gelet op artikel 2.2.1. e.v. VCRO;

Gelet op artikel 2.2.9 VCRO;

Gelet op de startnota voor het Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan “Ventilus”, zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 29 maart 2019;

Gelet op ons advies over de startnota van 18 juni 2019;

Gelet op de vraag om advies over het voorontwerp van Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan “Ventilus” via het DSI van 19 april 2023;

Gelet op de plenaire vergadering op 22 mei 2023;

Verleent volgend advies;

I. Voorafgaandelijk: de onmogelijkheid van een volledig advies

1. Voor onderhavig advies moet het ruimste voorbehoud worden geformuleerd. Het spreekt voor zich dat het grondig bestuderen van de maar liefst 4066 bladzijden die het voorontwerp telt in het korte tijdsbestek dat ons is gegund, geheel onmogelijk was.

Dit alles niet in het minst omdat het een zeer complexe materie betreft, waar het zelfs onmogelijk blijkt om onafhankelijke technische deskundigen aan te trekken die niet op een of andere wijze verbonden zijn aan Elia, nog los van de vraag wat de kostprijs daarvan zou zijn.

De technische complexiteit is dus een eerste belangrijke beperking. Het wel zeer stringente tijds kader is dat evenzeer.

Eerder schreven wij uw Regering al aan met de expliciete vraag om de adviserende besturen zeker voldoende tijd te geven om het voorontwerp afdoende te bestuderen en hen daarbij meer dan de absolute minimumtermijn van 21 dagen te geven, zoals in het decreet voorzien.

Inderdaad voorziet artikel 2.2.9, derde lid VCRO dat de plenaire vergadering op zijn vroegst plaatsvindt de 21^{ste} dag na het versturen van het voorontwerp. Die termijn is dus een absoluut minimum, dat evenzeer geldt voor een omvangrijk gewestelijk RUP over een zeer complexe materie als voor een gemeentelijk RUP waarin twee sportvelden worden voorzien (zie artikel 2.2.20, tweede lid VCRO).

Het decretaal kader houdt dus geen rekening met de specifieke eigenschappen van het concrete (voorontwerp van) RUP, noch met de omstandigheden waarin dit tot stand komt. Dat betekent natuurlijk nog niet dat de beginselen van behoorlijk bestuur niet aanvullend spelen.

In dat licht is het voor ons moeilijk te begrijpen dat de plenaire vergadering hier al de 33^{ste} dag na het verzenden van de uitnodiging door gaat, een periode waar er 2 officiële feestdagen en een verlengd weekend in zijn begrepen. De plenaire vergadering wordt ook georganiseerd de dag na het verlengde weekend, waardoor de besturen in wezen ook *quasi* een extra week tijd verliezen omdat het advies dan in de eerste helft van week 20 al moet worden goedgekeurd. Op die manier moeten er op amper 3 weken tijd 4066 p. onderzoeken, nota's en plannen worden doorspit in een uiterst complexe, maar ook zeer gevoelige materie. Niet alle documenten zijn daarbij in het Nederlands beschikbaar.

Sinds ons vorig advies zijn net geen vier jaar verstreken, maar toch is het blijkbaar nodig om de adviserende besturen maar 32 dagen (waarvan 21 werkdagen) te gunnen om 4066 pagina's te doorploegen (193 pagina's per werkdag) en daar iets zinnigs over te zeggen.

Dit is een werkwijze die wij ten zeerste betreuren en waarvan wij ons ernstig de vraag stellen of dit de manier is om tot de beste oplossing te komen voor de burgers.

2. In ieder geval zal u willen begrijpen dat wij dan ook het ruimste voorbehoud moeten formuleren en dat onderhavig advies dus absoluut geen volledigheid nastreeft. Dat was gewoon niet mogelijk.

II. Technologiekeuze

3. Veelbesproken en uiteraard ook zeer belangrijk is de vraag naar de gebruikte technologie om de Ventilusdoelstellingen te bereiken. Aan een hoeveelheid aan studies hierover in het dossier geen gebrek. Niettemin moet worden vastgesteld dat er toch nog minstens¹ één belangrijke beperking is gesteld aan deze onderzoeken.

4. Deze wel zeer belangrijke beperking waaraan al het studiewerk werd onderworpen, is een strak (maar nergens echt duidelijk bepaald) tijds kader.

Dit blijkt doorheen het gehele dossier. Waar het in de Scopingsnota 2 over gelijkstroom gaat, wordt tot drie maal toe benadrukt dat gelijkstroom “binnen het tijds kader” geen mogelijkheid zou zijn.² Ook in de dubbelcheck technologie wordt ook niet gezegd dat gelijkstroom geen optie zou zijn, maar enkel dat deze technologie “binnen het huidige tijdsvenster niet de nodige maturiteit” zou hebben.³ Hetzelfde geldt ook voor de gevraagde bevestiging aan The National HVDC Centre, waarbij alle vraagstelling aan deze instantie ook expliciet beperkt werd tot de haalbaarheid “within the timeframes of the project”.^{4,5} Ook uit het antwoord van The National HVDC Centre blijkt dat de technische beperkingen zich slechts binnen het gestelde tijds kader voordoen.⁶ In de Expert Opinion van prof. dr. Westermann werd er ook op gewezen dat, als het de bedoeling is om een backbone te bouwen voor het vervoersnetwerk, het meest logische zou zijn om een gelijkstroomnetwerk te bouwen. Alleen wijst hij inderdaad ook op de technologie die in volle ontwikkeling is, zodat dit pas na 2030 zou kunnen worden ontwikkeld.⁷

De plandoelstellingen vermelden nochtans geen tijds kader waarbinnen Ventilus gerealiseerd moet worden.

In het voorliggende MER wordt er vervolgens geen aandacht besteed aan de gelijkstroomtechnologie.

¹ Evident beschikken wij niet over de technische expertise om uitsluitel te geven over alle mogelijke beperkingen van de studies. Het is over dit onderwerp zelfs nagenoeg onmogelijk om een deskundige te vinden, laat staan een deskundige die niet op een of andere wijze toch weer verbonden is met Elia.

² P. 36-37 Scopingsnota 2.

³ Verslag dubbelcheck technologie, bijlage 4 bij de Scopingsnota 2, p. 10.

⁴ Vertaald: binnen het tijds kader van het project.

⁵ The National HVDC Centre, “The Ventilus Project: the technical maturity /viability of alternate HVDC options”, bijlage 4 bij de Scopingsnota 2, p. 1.

⁶ The National HVDC Centre, “The Ventilus Project: the technical maturity /viability of alternate HVDC options”, bijlage 4 bij de Scopingsnota 2, p. 2.

⁷ Westermann, D., “Expert opinion on the final report “continuation or restart?” an on related questions from mayors”, 4 november 2022, p. 4.

In het kader van de vereisten inzake milieueffectenrapportage, die een volwaardig onderzoek van de milieueffecten van alle redelijke alternatieven behoeven, is het nochtans essentieel om ook de potentiële milieueffecten in kaart te brengen van het alternatief waarbij wordt gewerkt met gelijkstroom in plaats van wisselstroom (hierna: “**het Gelijkstroomalternatief**”).

Ook het Gelijkstroomalternatief betreft namelijk een redelijkerwijze te onderzoeken alternatief.

Het is fout te veronderstellen dat het Gelijkstroomalternatief meteen kan worden afgeschreven, omdat de uitvoering van dit alternatief impliceert dat de realisatie van de hoogspanningslijn daarmee tijdelijk zal worden uitgesteld. De Dienst MER heeft immers reeds verduidelijkt dat er bij het onderzoek naar redelijke alternatieven in een concreet MER ook specifieke types van alternatieven kunnen worden meegenomen, naast de meer gebruikelijke locatie-, uitvoerings-, en inrichtingsalternatieven.⁸

Ter illustratie somt de Dienst MER de navolgende types alternatieven:

- Een faseringsalternatief, waarbij de verschillende onderdelen van een plan in een andere volgorde of op een ander tijdstip kunnen uitgevoerd worden; alsook
- Een termijnalternatief, waarbij de duur waarbinnen bepaalde activiteiten uitgeoefend worden kan verschillen

Deze mogelijke alternatieven worden door de Dienst MER opgesomd als niet-limitatieve voorbeelden.

Om te bepalen welke alternatieven moeten worden onderzocht, mag zodoende niet worden uitgegaan van een vormelijk criterium. Het enige criterium op basis waarvan de te onderzoeken alternatieven moeten worden geselecteerd, is het redelijkheidscriterium.⁹

Wat als een ‘redelijk’ alternatief wordt beschouwd, wordt niet gedefinieerd in de Plan-MER-richtlijn of in het DABM. In de parlementaire voorbereiding van het Decreet van 18 december 2002 tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel betreffende de milieueffect- en veiligheidsrapportage verduidelijkt men dat niet alle ‘beschikbare’ alternatieven dienen te worden gekwalificeerd als ‘redelijke’ alternatieven:

“De term “beschikbare” wijst erop dat initieel een ruim pallet aan alternatieven dient te worden geschetst. Toch wordt gestreefd naar het bereiken van een evenwicht tussen de belangen van de initiatiefnemer enerzijds, aan wie geen onuitvoerbare eisen inzake te verrichten studiewerk mogen worden opgelegd, en dat van het milieu (vertegenwoordigd door de overheid) anderzijds, op grond waarvan kan worden verwacht van de initiatiefnemer dat hij voldoende ernstige alternatieven voorstelt en onderzoekt, zodat met kennis van zaken een beslissing kan worden genomen m.b.t. het plan of programma. Daarom bepaalt punt d) dat niet alle beschikbare alternatieven uit punt c) moeten worden vergeleken, maar alleen de “redelijkerwijze” te onderzoeken” alternatieven.”¹⁰ (Eigen benadrukking)

De Dienst MER spreekt zodoende van ‘kansrijke alternatieven’, i.e. alternatieven die beschikken over de kwaliteiten die het de moeite maken hen in een MER te bestuderen en later eventueel te realiseren.¹¹

Redelijke alternatieven dienen aldus vooreerst een oplossend vermogen te hebben en vertrekken zodoende vanuit hun potentie om een oplossing te bieden voor de probleemstelling waaraan men met de uitvoering van het plan wenst tegemoet te komen.

⁸ Handleiding: Alternatieven in de milieueffectrapportage, Dienst MER, 18 augustus 2015, p. 17.

⁹ Artikel 4.1.4, §1, 7° DABM *jo.* artikel 4.2.8, 6° DABM.

¹⁰ *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 1312/1, 93.

¹¹ Handleiding: Alternatieven in de milieueffectenrapportage, Dienst MER, versie 18 augustus 2015, p. 28.

Het is hierbij relevant om op te merken dat het redelijkheids criterium niet *per se* vereist dat enkel alternatieven worden onderzocht die de volledige plandoelstelling bewerkstelligen. De Dienst MER wijst op de potentiële relevantie om eveneens alternatieven te onderzoeken waarbij het planvoornemen niet in zijn geheel wordt uitgevoerd, maar waarbij wel bepaalde maatregelen worden genomen die deels een oplossing bieden voor de problematiek die aan de basis ligt van het voornemen.¹² Een dergelijk onderzoek naar een zogenaamd 'nulalternatief' kan bijvoorbeeld interessant zijn indien dit alternatief naar verhouding een veel lagere milieupact heeft dan het voorkeuralternatief.¹³

Wanneer de alternatieven zijn geselecteerd die zich bevinden binnen de randvoorwaarden die voor de oplossing zijn vastgelegd, kunnen hieruit dan de realistische alternatieven worden geselecteerd (2). Dit zijn de alternatieven die geen onaanvaardbare effecten hebben op het milieu, kunnen rekenen op een zekere mate van draagvlak bij de belangrijke betrokken partijen etc.

Elk alternatief met een oplossend vermogen en dat realistisch haalbaar is, dient zodoende in een plan-MER op zijn milieueffecten te worden onderzocht.

5. *In casu* dient te worden vastgesteld dat het Gelijkstroomalternatief waarbij gebruik wordt gemaakt van gelijkstroom in plaats van wisselstroom – met als gevolg dat het uiteindelijke project pas later kan worden uitgevoerd dan uw Regering op heden beoogt – wel degelijk een redelijkerwijze in beschouwing te nemen alternatief betreft.

Zo blijkt uit de plandocumenten én de *opinion* van prof. dr. Westermann, zoals hierboven al vermeld, dat dit alternatief wel degelijk een oplossing lijkt te kunnen bieden voor de probleemstellingen waaraan men met het GRUP Ventilus tegemoet wenst te komen, alleen niet binnen het vooropgestelde tijds kader.

Er lijkt dus alleen een verschil te zijn inzake timing. Dat laatste is trouwens nog niet helemaal zeker, aangezien men zich natuurlijk de vraag kan stellen of de huidige timing van het Ventilus-project wel realistisch is. Dit zeker als men in rekening brengt dat een zeer groot deel van het verzet tegen het Ventilus-project is ingegeven door de negatieve effecten die de wisselstroomtechnologie (zowel bovengronds als ondergronds) heeft. Misschien moet dus wel de vraag gesteld worden of er, wat de timing betreft, uiteindelijk wel zo'n groot verschil zal zijn.

De door uw Regering vooropgestelde plandoelstellingen gaan trouwens niet uit van een bepaald tijds kader of een bepaalde deadline waarbinnen de hoogspanningslijn moet worden gerealiseerd, waardoor het gelijkstroomalternatief zodoende wel degelijk uitvoering geeft aan het planvoornemen en de plandoelstellingen.

Sterker nog.

Het Gelijkstroomalternatief geeft zelfs een betere invulling aan het voorzorgsprincipe, dat terecht naar voren wordt geschoven als aspect uit het juridisch en beleidsmatig kader waar bijzondere aandacht naar uitgaat bij realisatie van het planvoornemen. Doordat gelijkstroom geen periodieke verandering van richting heeft, wordt de risicovolle blootstelling automatisch beperkt.

Het gelijkstroomalternatief biedt zodoende een oplossing voor de problematiek die aan de basis ligt van het planvoornemen en voldoet aan alle door uw Regering vooropgestelde plandoelstellingen.

Daarnaast betreft de uitvoering van dit alternatief eveneens een realistisch alternatief.

¹² Handleiding Alternatieven in de milieueffectrapportage, Dienst MER, p. 16 – 17.

¹³ Ibid.

Bovendien zouden eventuele bijkomende inspanningen om dit alternatief te onderzoeken hoogstwaarschijnlijk ook heel wat voordelen opleveren, ingevolge de grote potentiële milieuvordelen en het bredere draagvlak voor dit alternatief ten aanzien van het overwogen voorkeursalternatief.

De realisatie van een hoogspanningslijn die werkt op gelijkstroom in plaats van wisselstroom betreft dus wel degelijk een redelijkerwijze in overweging te nemen alternatief, dat in het kader van het alternatievenonderzoek in het voorliggende plan-MER had moeten worden onderzocht.

6. Volledigheidshalve dient er nog op te worden gewezen dat, ook indien uw Regering redenen zou hebben om te argumenteren waarom het uitstel van het project redelijkerwijze niet mogelijk is, dit eerst en vooral uitgebreid onderbouwd zal moeten worden.

Zoals de kaarten nu liggen, lijkt het gelijkstroomalternatief namelijk het meest milieuvriendelijke alternatief waardoor uw Regering dit alternatief niet zonder legale, redelijke of wetenschappelijk onderbouwde verantwoording kan verwerpen.¹⁴ Minstens is dit op vandaag onvoldoende duidelijk, want de milieueffecten zijn eigenlijk niet onderzocht.

Gelijkstroom zou aldus moeten worden onderzocht, eventueel als nulplusalternatief, opdat zou kunnen worden nagegaan of de vermeende noodzaak tot een snellere realisatie van het project wel opweegt tegen de aanzienlijk negatievere milieueffecten die dit alternatief met zich meebrengt.

De vraag om te overwegen om te wachten met de realisatie van het project tot het met gelijkstroom kan worden gerealiseerd, is nochtans al gesteld in deze procedure.¹⁵

Dit alternatief diende aldus eveneens volwaardig aan een milieueffectenonderzoek te worden onderworpen, zodat de keuze om nu reeds met dit project door te gaan, terwijl dit later misschien op een veel minder schadelijke manier kan, ten minste ook vanuit de milieueffecten kan worden bekeken.

Op basis van de voorliggende gegevens kan een dergelijke afweging echter niet worden gemaakt.

III. De noodzaak aan meer waarborgen en maatregelen in het GRUP

7. Bekijken wij vervolgens het concreet uitgewerkte voorontwerp van GRUP, met zijn bestemmingsplan en stedenbouwkundige voorschriften.

8. Het is duidelijk dat de realisatie van het Ventilus-project een enorme impact heeft op zijn omgeving en vele effectengroepen. De gezondheid van de mens is daarbij alvast de eerste, primaire bezorgdheid van ons bestuur.

Reeds in ons advies van 18 juni 2019 hebben wij er op gehamerd dat aldus alle mogelijke effecten van het Ventilus-project in kaart moesten worden gebracht én dat er vervolgens aan de slag moest worden gegaan om zo goed mogelijk om te gaan met die effecten.

Wat het eerste deel van die boodschap betreft, zijnde het onderzoek naar de effecten, is ondertussen alvast des te meer gebleken dat die effecten er zijn, minstens dat voor de gezondheidseffecten het voorzorgsbeginsel vereist dat hiermee zeer ernstig rekening wordt gehouden.

¹⁴ RvS Piers, 20 december 2010, nr. 209.866; RvS Angenon, 20 december 2010, nr. 209.868.

¹⁵ Zie bijvoorbeeld het Verslag dubbelcheck technologie, bijlage 4 bij de Scopingsnota 2, p. 14.

Inderdaad staat buiten kijf dat het voorzorgsbeginsel vereist dat het zoveel als mogelijk de chronische blootstelling van burgers – en al helemaal kinderen – aan 0,4 μ T of meer wordt vermeden. Dit wordt bevestigd in de scopingsnota en is ook het standpunt van de Hoge Gezondheidsraad. Ook de Wereldgezondheidsorganisatie wijst hier op.¹⁶ De aangestelde prof. dr. Adang kwam overigens ook tot eenzelfde conclusie.

9. Er is hier aan door de adviserende instanties terecht bijzonder veel aandacht besteed.

Ook vanuit de Vlaamse Regering en het planteam is bevestigd dat hier essentieel mee aan de slag moet worden gegaan. Dat engagement is op zich niet nieuw, aangezien al in een mededeling van 2012 aan de leden van de Vlaamse Regering werd gesteld dat het overspannen van woningen en andere gebouwen waar mensen langdurig verblijven (langdurige blootstelling van meer dan 0,4 μ T) zoveel als mogelijk moet worden vermeden (zij het dan bij de aanleg van nieuwe hoogspanningslijnen).¹⁷

De Intendant heeft in zijn verslag ook duidelijk aangegeven dat er met deze gezondheidsimpact aan de slag moet worden gegaan.

Ook in de plandocumenten wordt deze problematiek wel degelijk onderkend. Blijkens de scopingsnota was het ook de bedoeling om hiermee aan de slag te gaan.

Zo wordt in het antwoord op de vragen van de burgers geantwoord dat het de bedoeling is om “*het overspannen van woningen, scholen en kinderdagverblijven bij nieuwe hoogspanningslijnen tot een minimum te beperken*”.¹⁸ Ook zou het de bedoeling zijn om “*Geen nieuwe scholen en kinderdagverblijven in de magneetveldcontour van bestaande hoogspanningslijnen te plaatsen*”.¹⁹

Ook zou worden onderzocht hoe de feitelijke blootstelling aan magnetische velden van hoogspanningslijnen in Vlaanderen gemonitord kan worden.²⁰

10. We zijn blij dat er aandacht is besteed aan dit belangrijke gezondheidsaspect en dat deze problematiek ook in de niet-verordenende plandocumenten wordt onderkend.

Echter missen wij een meer concrete doorvertaling van deze problematiek in het plan.

Het voorontwerp van GRUP bevat immers geen enkele maatregel of voorschrift waarbij aan de slag wordt gegaan met bovenstaande bezorgdheden.

Het eerste wat daarbij al opvalt, is dat er niet eens een bindende corridor wordt vastgelegd waarbinnen de nieuwe bovengrondse hoogspanningslijnen of ondergrondse hoogspanningsleidingen zullen worden gerealiseerd.

Integendeel wordt steeds gekozen voor een zeer vage “*symbolische aanuiding in overdruk*”. Wat dat moge betekenen, verduidelijken de voorschriften alvast niet.

¹⁶ Scopingsnota 2, p. 39 e.v.

¹⁷ Mededeling aan de Vlaamse Regering van 31 mei 2012 betreffende nieuwe luchtlijnen op hoge spanning – projecten Brabo en Stevin.

¹⁸ Antwoordnota als bijlage 3 bij de scopingsnota, p. 71.

¹⁹ Antwoordnota als bijlage 3 bij de scopingsnota, p. 71.

²⁰ Antwoordnota als bijlage 3 bij de scopingsnota, p. 72.

Men heeft zich duidelijk geïnspireerd op de Standaardtypebepalingen als bijlage 1 bij het B. Vl. Reg. van 11 april 2008 tot vaststelling van de nadere regels met betrekking tot de vorm en de inhoud van ruimtelijke uitvoeringsplannen.²¹ Uit de toelichting bij die Standaardtypebepalingen kan men slechts het volgende afleiden:

“Een leidingstraat wordt symbolisch aangegeven wat betekent dat de grenzen van de leidingstraat niet vastliggen.”²²

Daar beginnen de problemen natuurlijk al. Dit betekent dat het op het verordenend plan weergegeven traject helemaal niet vastligt, maar dus ook nog (al dan niet beperkt – hierover is evenmin iets geregeld) kan verschuiven. Ook de breedte van deze aanduidingen is aldus totaal nietszeggend. Wanneer wij de breedte van de leidingstraat op het plan meten, komen wij op zo'n 25 m breedte. Die visuele weergave op het plan geeft aldus een vals gevoel van voorspelbaarheid, aangezien er in de toelichtingsnota wordt gesproken over diverse mogelijke breedtes, al moet men eigenlijk vooral erkennen dat men gewoon (nog) niet weet hoe breed de leidingstraat uiteindelijk zal zijn:

“Het lokaal ondergronds aanleggen van de 380 kV-verbinding (6 GW) over een beperkte afstand is een inrichtingsalternatief dat mee onderzocht wordt. Afhankelijk van de samenstelling van de bodem zal gekozen worden voor de uitvoering in 6 kabelverbindingen of 4 kabelverbindingen. De sleufbreedte voor 6 380 kV-kabelverbindingen (= 18 vermogenkabels) bedraagt 17,6 meter, die voor 4 380 kV-kabelverbindingen (= 12 vermogenkabels) bedraagt 40 meter. Deze sleuf van 4 verbindingen is breder t.o.v. de variant met 6 omdat hetzelfde vermogen wordt getransporteerd over minder kabels waardoor deze meer opwarmen en verder uit elkaar geplaatst worden.”²³

Overigens leerden wij op de Q&A van 8 mei jongstleden dan weer dat de uiteindelijke breedte van de ondergrondse aanleg ondertussen wél al geweten zou zijn. We spreken nog steeds in de voorwaardelijke wijs, want de breedte blijkt af te hangen van bodemonderzoeken. Op de Q&A bleek echter dat deze bodemonderzoeken (wellicht?) nog niet zouden zijn uitgevoerd, maar dat men hier louter voortgaat op de input van Elia, dat heeft bevestigd dat de realisatie van de op het verordenend plan voorziene ondergrondse aantal km haalbaar is.

Zoals wij verder nog zullen aantonen, moet het absoluut zeker zijn dat het voorziene aantal km haalbaar is vóór het GRUP voorlopig wordt vastgesteld. Hierover verder meer.²⁴ Wat hier relevant is, is dat uit datzelfde onderzoek ook zal kunnen afgeleid worden hoe breed de uiteindelijke impactzone van het ondergrondse traject zal zijn. Op het verordenend plan kan dan ook de juiste breedte van de corridor worden ingetekend, in plaats van een symbolische aanduiding die (wellicht) volstrekt niet breed genoeg is.

Nu er slechts een symbolische aanduiding is, weet immers niemand waar de uiteindelijke leidingstraat (en dus ook de 0,4 μ T-contour) exact zal komen. We hadden begrepen dat ook de Vlaamse Regering zo snel als mogelijk duidelijkheid wil bieden aan de (al dan niet) getroffen burgers door nu snel voortgang te maken met het GRUP. Op deze wijze gebeurt dit echter niet.

Die slechts symbolische aanduiding is overigens niet alleen nu problematisch, maar zal dat ook in de projectfase zijn. Immers is uw Regering kennelijk zinnens heel wat van de finale keuzes uiteindelijk aan Elia

²¹ BS 1 augustus 2008.

²² Toelichting bij Standaardtypebepaling “Leidingstraat”.

²³ Toelichtingsnota p. 21

²⁴ Zie hoofdstuk IV van dit advies.

over te laten, die op projectniveau dan maar de leidingen en lijnen moet intekenen naar eigen inzichten en desnoods (?) onteigeningen moet doorvoeren:

“Er zal bij het GRUP geen onteigeningsplan worden opgenomen. Elia beschikt als netbeheerder reeds over een onteigeningsrecht op grond van artikel 11bis van de wet van 29 april betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt voor de infrastructuur met een spanningsniveau boven 70 kV, zoals Ventilus. De uitoefening van dit recht is afhankelijk gesteld van het beschikken (door de netbeheerder) over een koninklijk besluit van openbaar nut.”²⁵

De beloofde zekerheid die men aan de burgers zou geven met dit GRUP, blijft dus uit. Integendeel riskeren de burgers de speelbal te worden van Elia, die na de vaststelling van de plan uiteraard zo snel en/of zo goedkoop mogelijk het project zal willen realiseren.

Hoewel Uw Regering in de plandocumenten herhaaldelijk benadrukt dat het planteam onafhankelijk werkt ten aanzien van Elia, moet immers wel worden vastgesteld dat men voor het milderen van heel wat effecten blindweg vertrouwt op het beleid dat Elia zal voeren.

In de scopingsnota wordt daarvoor vaak uitdrukkelijk verwezen naar het “Elia-beleid voor maatschappelijk verantwoorde projectontwikkeling”,²⁶ dat ook als bijlage 8 bij de scopingsnota is gevoegd.

Blijkbaar verwacht men dat Elia als uitvoerder van het project wel alle problemen zal oplossen:

“Typerend voor grootschalige lijninfrastructuurwerken (snelwegen, waterwegen, hoogspanningsverbindingen) is dat ze een negatieve impact (kunnen) hebben op een groot aantal (veelal erg lokale) aspecten en de voordelen van de infrastructuurwerken verdeeld worden over een ruime regio die veel verder strekt dan de zone van het project zelf.

Om enerzijds de “lasten” te beperken en anderzijds de “lusten” beter te spreiden werd een uitgebreid intern beleid uitgewerkt door de netbeheerder. Dat beleid moet tot een transparante en niet discriminerende aanpak leiden.

Een overzicht van het Elia-beleid is opgenomen in bijlage 8.

Het omvat onder meer maatregelen naar geluidshinder, bodem- en watervervuiling en blootstelling aan magnetische velden. In het projectontwerp en de werfuitvoering worden tal van maatregelen standaard opgenomen. Die zijn voornamelijk gericht op het vermijden van effecten.

Het beleid voor natuurbescherming heeft bijzondere aandacht voor het vermijden van vogelslachtoffers (draadslachtoffers). Hiermee wordt rekening gehouden bij de bepaling van tracés en de noodzaak aan bijkomende maatregelen voor hoogspanningslijnen. Daarnaast wordt het beheer van de terreinen onder hoogspanningslijnen afgestemd op de aanwezige natuurwaarden en kan er, waar dit relevant is, ook een creatie en verbetering van natuurwaarden gebeuren.

De landschappelijke inpassing van hoogspanningsstations en –lijnen wordt een steeds belangrijker aspect. Ook dat is in eerste instantie gericht op het vermijden van effecten, maar kan afhankelijk van de

²⁵ Toelichtingsnota p. 11.

²⁶ P. 48 Scopingsnota 2.

lokale situatie ook gebruikt worden om ze te verbeteren. De inschakeling van het bureau Cluster, in samenspraak met het team van de Vlaamse Bouwmeester, in het planproces voor Ventilus kadert in het zoeken naar een maximale inpassing.

Een laatste zeer belangrijk beleid gaat over vergoedingen en compensaties. Directe schade, zoals schade aan landbouwterreinen, wordt vergoed conform de geleden schade. Daarnaast werd een beleid uitgewerkt dat financiële vergoedingen voorziet voor de eigenaars van woningen die vlak bij nieuwe hoogspanningslijnen zullen liggen en werd een fonds opgestart om maatschappelijk relevante projecten in de omgeving van de nieuwe infrastructuur te kunnen subsidiëren.”²⁷

Helemaal problematisch wordt het wanneer men vervolgt:

*“Elia is in België de enige instantie die de aanleg en exploitatie van een hoogspanningsverbinding zoals voorzien in het planvoornemen kan realiseren. **De maatregelen die door Elia standaard voorzien worden bij de uitvoering van dergelijke werken, zijn in MER-terminologie preventieve maatregelen en worden beschouwd als projectgeïntegreerde maatregelen.** Gezien Elia de enige mogelijke initiatiefnemer is voor de aanleg en exploitatie van een hoogspanningsverbinding zoals voorzien in het planvoornemen, **worden deze maatregelen bijgevolg ook als plangeïntegreerd beschouwd**, en zullen in die zin ook een vertaling krijgen in het plan en de hieraan gekoppelde stedenbouwkundige voorschriften.”²⁸ (Eigen benadrukking)*

Er is dus zoveel vertrouwen dat Elia het allemaal wel mooi zal oplossen, dat men er van uit moet gaan dat de – nochtans door Elia zelf bepaalde – maatregelen moeten geacht worden deel uit te maken van het plan.

Nochtans is dat duidelijk net niet het geval. Ook de verklaring dat dit alles “een vertaling zou krijgen” in het plan en de voorschriften, is gewoon niet juist (zie ook verder, inzake de stedenbouwkundige voorschriften), al helemaal niet wat betreft de aandacht voor de blootstelling aan elektromagnetische velden.

Dat moet dan kennelijk de burgers geruststellen, maar het is in wezen dus wel zo dat hier middels het plan gewoon een symbolische strook wordt aangeduid, waarbinnen (en waarrond?) Elia uiteindelijk zal beslissen wie zij compenseert,²⁹ onteigent, of net niet.

Dit is een volstrekt onwenselijke situatie.

Vooreerst kan dit dus voor gevolg hebben dat burgers tegen elkaar uitgespeeld worden, waarbij *bijvoorbeeld* de woning van een meer mondige burger wordt vermeden ten koste van andere burgers, door het (licht) schuiven met de concrete leidingen of lijnen, hetzij om kosten te sparen, hetzij om het project sneller doorgang

²⁷ Scopingsnota 2, p. 48-49.

²⁸ Scopingsnota 2, p. 49.

²⁹ Wij zijn ons bewust van de verklaring van de Vlaamse Regering dat een definitieve vaststelling van het GRUP er niet zou komen zonder een goede (?) compensatieregeling voor de burgers. De vraag is natuurlijk wat “goed” is. Bovendien is het natuurlijk onmogelijk om op vandaag te adviseren of de ruimtelijke keuzes die men wil maken wel aanvaardbaar zijn, als het niet eens duidelijk is welke compensaties er zullen zijn (zie ook *infra*). Zoals hierna eveneens wordt aangetoond, worden deze compensaties blijkens de huidige plandocumenten alvast *niet* gekoppeld aan het RUP. Als hierover ten tijde van de voorlopige vaststelling geen duidelijkheid is, is het alvast ook zo dat de adviserende instanties én de burgers hierover ook geen inspraak zullen kunnen voeren.

te laten vinden. Taak van algemeen belang of niet, feit is wel dat Elia een private en beursgenoteerde onderneming is en blijft, voor wie winst blijft vooropstaan.

Meer fundamenteel is het zo dat het uiteraard aan uw Vlaamse Regering staat om te beslissen wat de concrete impact zal zijn op de woningen en de burgers en hoe hiermee moet worden omgegaan, niet aan een privaat bedrijf.

Dit alles heeft op vandaag overigens het gevolg dat het voor ons bestuur ook onmogelijk is om afdoende concreet te adviseren over de hier voorgestelde impact, aangezien zelfs de corridor niet duidelijk vastligt.

11. Dat er op één blad in de 4066 blz. die dit voorontwerp telt het volgende staat te lezen, verandert daaraan alvast niets:

“De aanduiding van een bovengrondse hoogspanningslijn in een GRUP gebeurt aan de hand van een symbolische overdruk. In de milieubeoordeling wordt deze symbolische aanduiding gebruikt als best beschikbare benadering voor de aslijn van de hoogspanningslijn. Aan weerszijden van de aslijn zal zich op vergunningsniveau de helft van een mast kunnen bevinden. De symbolische aanduiding van een bovengrondse hoogspanningsleiding in het GRUP wordt voor de duidelijkheid dus best op minstens een halve mastbreedte afstand ingetekend ten opzichte van de bouwvrije stroken.”³⁰

Dit verhelpt het probleem natuurlijk niet.

Ten eerste is het immers zo dat toelichtende voorschriften of de toelichtingsnota bij het GRUP (wat dan *a fortiori* zeker geldt voor de scopingsnota) géén regels kunnen toevoegen aan een GRUP, nu zij elke verordenende kracht ontberen.³¹ Vage voorschriften kunnen dus niet duidelijker gemaakt worden door verdere toelichtingen in andere plandocumenten, die geen bindende waarde hebben,³² ook niet onder het mom van een loutere verduidelijking.³³

Aan de bovenstaande passage komt dan ook geen enkele juridische waarde toe, wat ook betekent dat dit geen enkele waarborg voor de (terecht bezorgde) burgers inhoudt.

Bovendien maakt deze passage het op vandaag ook nog steeds niet mogelijk om de concrete impact in te schatten. Immers is het zo dat in alle plandocumenten steeds wordt erkend dat de impact afhankelijk is van de concrete uitvoering (vb. keuze voor een bepaald type mast, samenstelling van de ondergrond). Echter worden geen van deze essentiële elementen op planniveau vastgelegd, zodat het niet mogelijk is om daadwerkelijk en behoorlijk in te schatten wat nu de impact zal zijn, laat staan erover te adviseren.

³⁰ P. 83 Scopingsnota 2; zie ook de toelichting bij het voorschrift op p. 77 van de Toelichtingsnota.

³¹ Vaste rechtspraak: RvS 9 augustus 2007, nr. 173.937, bvba Unic Waasland; RvS 12 januari 2009, nr. 189.414, cvba Marec; RvS 20 oktober 2015, nr. 232.633, Bouwen; RvS 20 juni 2017, nr. 238.578, Marchand; RvS 17 januari 2020, nr. 246.705, nv Magena e.a.; RvVb 4 november 2014, nr. A/2014/0758; RvVb 21 april 2020, nr. RvVb/A/1920/0749; RvVb 4 mei 2020, nr. RvVb/UDN/1920/0805. Specifiek inzake de toelichtingsnota: RvS 9 augustus 1999, nr. 82.010, Dunon e.a.; RvS 10 mei 2011, nr. 213.104, vzw Vlaamse Yachting Federatie e.a.; RvS 5 februari 2016, nr. 233.746, nv Polders Investeringsfonds; RvS 22 november 2016, nr. 236.499, Ronsmans; RvVb 16 april 2020, nr. RvVb/A/1920/0727.

³² RvS 12 januari 2009, nr. 189.414, cvba Marec; zie ook A. GLABEKE en X. BUIJS, “Stedenbouwkundige voorschriften: over juridische hindernissen en legistische valkuilen (deel 2)”, *TROS* 2007, afl. 46, (182) 183.

³³ RvS 20 oktober 2015, nr. 232.633, Bouwen.

12. Daarbij is het zo dat er wordt gekozen voor een symbolische overdruk, ook voor de ondergrondse verbinding (standaardtypebepaling “leidingstraat”), terwijl er ook een standaardtypebepaling is waarbij de grenzen wél vastliggen (standaardtypebepaling “leidingstrook”).

Alvast op dit punt vinden wij de zekerheid die men de burgers zou willen bieden niet terug in het plan.

13. De stedenbouwkundige voorschriften zijn in hetzelfde bedje ziek. Overal in de documenten wordt de impact van het project erkend en wordt beloofd dat er waarborgen zullen ingebouwd worden, maar dat gebeurt in het GRUP werkelijk niet, toch niet wat de blootstelling aan elektromagnetische straling betreft.

Zo leest men in de antwoordnota bij de scopingnota 2:

“Bij de startnota werd nog geen grafisch plan met bijhorende stedenbouwkundige voorschriften gevoegd. In het grafische plan en de stedenbouwkundige voorschriften worden die elementen verordenend opgenomen die moeten vertaald worden op planniveau. Dit plan met bijhorende voorschriften kan pas worden opgemaakt eens duidelijkheid is over het te volgen tracé (op perceelsniveau) en de (milderende) maatregelen die bijkomend verordenend moeten worden vastgelegd. Dit is op heden nog niet mogelijk.

*Bij de opmaak van een gewestelijk RUP wordt uitgegaan van de typevoorschriften (<https://www.ruimtelijkeordening.be/nl-nl/typevoorschriften>), **waar gebiedsspecifieke elementen aan worden toegevoegd**. Er zullen ook marges in acht genomen worden om een beperkte flexibiliteit toe te laten bij verdere uitvoering van het project.*

Deze voorschriften worden op maat aangevuld, onder meer op basis van het milieu- en ruimtelijk onderzoek. Dit betekent concreet dat de typevoorschriften worden aangepast als dit voor onder meer het realiseren van milderende maatregelen noodzakelijk blijkt. Elementen die betrekking hebben op uitvoeringsaspecten of projectniveau worden normaal niet mee vertaald in de stedenbouwkundige voorschriften, maar zijn onderdeel van een omgevingsvergunning. Indien uit het milieuonderzoek op planniveau blijkt dat het vastleggen van bepaalde van de in de opmerkingen, adviezen en bezwaren aangehaalde aspecten noodzakelijk is, dan zal dit ook op die manier worden vertaald. Dit werd aangevuld in de scopingnota. Op dit moment in de procedure is daar nog geen duidelijkheid over. Ook andere instrumenten zoals een verordening of overeenkomst, kunnen worden gebruikt om bijkomende elementen te regelen en vast te leggen. ³⁴ (Eigen benadrukking)

Meermaals wordt herhaald dat het de bedoeling is om “zo veel mogelijk vermijden dat er nieuwe situaties ontstaan waar er langdurige blootstelling is aan meer dan 0,4 μ T.”³⁵ Ook zou het de bedoeling zijn om te vermijden dat nieuwe scholen of kinderdagverblijven in de magneetveldcontour van bestaande hoogspanningslijnen geplaatst worden.³⁶

Ook elders in de scopingnota lezen wij dat men een kader zal scheppen voor flankerende maatregelen in dit GRUP om de enorme impact van dit project te milderen:

“Het is duidelijk dat het realiseren van de bovenstaande doelstellingen lokaal een grote impact kan hebben. Daarom is het nodig in het GRUP ook een kader te scheppen voor het realiseren van flankerende maatregelen. Dat kunnen zowel flankerende maatregelen zijn om de leefbaarheid van bepaalde

³⁴ Antwoordnota als bijlage 3 bij de Scopingnota, p. 9.

³⁵ Zie bijvoorbeeld de antwoordnota als bijlage 3 bij de Scopingnota, p.71.

³⁶ Antwoordnota als bijlage 3 bij de Scopingnota, p.71.

gebieden te verhogen, als maatregelen om de gebiedsinpassing van het planvoornemen te bevorderen en de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving te verbeteren. Dit betekent dat ook moet worden gekeken naar mogelijke kansen en opportuniteiten die worden gecreëerd met voorliggend plan.”

14. Bekijkt men echter vervolgens de stedenbouwkundige voorschriften, dan wordt dit alles echter gewoonweg niet verzekerd, toch zeker niet wat het gezondheidsaspect betreft.

Er wordt gewoon een corridor aangeduid op het bestemmingsplan (symbolisch), maar vervolgens worden er ook in de stedenbouwkundige voorschriften gewoon geen waarborgen opgenomen die er toe zouden moeten leiden dat er zo weinig mogelijk woonpercelen worden blootgesteld aan meer dan 0,4 μ T, noch wordt er verzekerd of verboden dat er zich in de toekomst binnen die contour geen nieuwe functies kunnen ontwikkelen.

Enkele zeer vage voorschriften die mogelijks (?) in die richting gaan, volstaan alvast niet.

Zo leest men – enkel voor de bovengrondse hoogspanningsleiding – het volgende:

“De afstand tussen de elektriciteitsdraden van de hoogspanningsleiding en de grond dient afgestemd te worden op de aanwezige activiteiten.” (artikel 7.2 voorschriften)

Wat dat “afstemmen” moge betekenen is niet erg duidelijk. Het lijkt alleszins niet te gaan om een bepaling die tot doel heeft restricties op te leggen ingevolge de straling, maar enkel om het respecteren van de veiligheidsafstanden om directe risico's te beperken.³⁷

Ook de bestemmingsbepalingen zijn vaag en zelfs intern tegenstrijdig (ook al zijn ze gebaseerd op de standaardtypebepalingen).

Zo leest men op meerdere plaatsen:

“De aanvragen voor omgevingsvergunningen voor een transportleiding en aanhorigheden worden beoordeeld rekening houdend met de in grondkleur aangegeven bestemming.

De in grondkleur aangegeven bestemming is van toepassing voor zover de aanleg, de exploitatie en wijzigingen van de leidingen en hun aanhorigheden niet in het gedrang worden gebracht. “

Wat moet dit betekenen?

Men moet de grondbestemming in rekening brengen bij de beoordeling van omgevingsvergunningaanvragen (alinea 1), tenzij die bestemming de leidingen of hun aanhorigheden in het gedrang zou brengen, dan mag men de grondkleur negeren (alinea 2)?

De burger die zich geconfronteerd ziet met een aanvraag voor een hoogspanningsleiding boven zijn woning of een leiding dichtbij zijn perceel zal er alleszins niet veel troost uit kunnen putten, laat staan dat hij op enige wijze bescherming vindt in deze voorschriften.

³⁷ Zie ook de toelichting bij deze bepaling p. 79-80 van de Toelichtingsnota.

15. Hetzelfde geldt voor de mastkeuze. Hoewel men erkent dat er in deze dicht bevolkte regio eigenlijk slechts twee masttypes verantwoord zijn en daar ook zijn onderzoek op afstemt,³⁸ wordt ook de keuze voor het masttype niet beperkt in de voorschriften.

Dit gebeurt niet rechtstreeks (vb. door aan te geven welke types masten en welke niet), maar ook niet onrechtstreeks, bijvoorbeeld door de voorwaarden vast te leggen waaraan de uiteindelijke projecten moeten voldoen (vb. hoe breed mag de maximale stralingscorridor van 0,4 µT of meer zijn?).

16. Ook wat betreft de insteek om zoveel als mogelijk woningen en kwetsbare functies te vermijden binnen de 0,4 µT-contour, wordt er in het plan niets opgenomen. Dit zou louter een richtlijn zijn die Elia dan blijkbaar moet opvolgen bij het aanvragen van vergunningen (wat men dan via een bindend afsprakenkader wil gaan afdwingen, hierover verder meer).

Dit biedt natuurlijk geen daadwerkelijke waarborg. Uw Regering moet nu beslissen over een concreet tracé én kan ook meteen beslissen over alle nodige randvoorwaarden en maatregelen. Het valt werkelijk niet in te zien waarom de keuze voor deze optimalisaties niet nu kan worden genomen, maar gewoon als een vage middelenverbintenis naar het projectniveau moet worden geschoven.

Hetzelfde geldt trouwens ook voor de stelling dat men ook later zal vermijden om nieuwe woningen en kwetsbare functies binnen de 0,4µT magneetveldzone te brengen. Dat wil men dan verzekeren via MER (wellicht wordt een project-MER voor concrete aanvragen bedoeld), een beleidsbrief voor de gemeenten en aanbevelingen inzake scholenbouw en kinderopvangvoorzieningen.³⁹ Ook dit is natuurlijk moeilijk werken en, opnieuw, het niet regelen van de problematiek op planniveau.

In de praktijk zullen de meeste vergunningen immers niet door het Vlaams Gewest worden afgeleverd (vb. voor de bouw van woningen, functiewijzigingen, ...), maar door het lokale niveau. Datzelfde niveau moet ook bestendig de burgers informeren over de bebouwingsmogelijkheden van bepaalde percelen, niet alleen in het kader van vergunningsaanvragen maar ook bvb. op vlak van stedenbouwkundige informatie bij de verkoop van onroerende goederen (en de bijkomende informatie die door de kandidaat-kopers vaak gezocht wordt bij de lokale diensten). Het gebrek aan duidelijke regels en/of planologische voorschriften, maakt dit natuurlijk allemaal wel zeer moeilijk. Ook voor de burgers is dit geen heldere situatie.

Eenzelfde problematiek stelt zich trouwens ook voor de vele beperkingen die later zullen gelden in de buurt van de aan te leggen infrastructuur (vb. bouwrijpe stroken, ...). Het zou logischer en duidelijker zijn om dit meteen planologisch te regelen, zodat eenieder weet waar hij aan toe is.

17. Ook voor andere aspecten vinden wij heel wat niet terug in de voorgestelde stedenbouwkundige voorschriften.

Wat de impact op de landbouw betreft, is het bijvoorbeeld zo dat ondergrondse kabels op voldoende diepte moeten worden gelegd om het ploegen toe te laten. Dat leest men weliswaar in het *“Elia-beleid voor maatschappelijk verantwoorde projectontwikkeling”*⁴⁰, maar dit wordt niet in de voorschriften verankerd.

³⁸ Scopingsnota 2, p. 58.

³⁹ Zie de nota aan de Vlaamse Regering bij de B. VI. Reg. van 31 maart 2023 houdende de eerste principiële goedkeuring bindend afsprakenkader Vlaamse overheid en het convenant tussen de netbeheerders en de Vlaamse Regering over maatregelen bij hoogspanningsverbindingen.

⁴⁰ Bijlage 8 bij de Scopingsnota 2, p. 9.

Ook de impact op landschap, waarvan al bij de startnota bleek dat dit (uiteraard) een zeer belangrijk aspect is, wordt gewoonweg niet geregeld door het GRUP.

Dit aspect speelt gelukkig veel minder voor het ondergrondse deel. Niettemin zullen natuurlijk ook de bestaande lijnen, waar heel wat draden bij zouden komen, visueel geïntegreerd moeten worden.

Ook dat wordt volledig doorgeschoven naar vergunningsniveau. Op de Q&A van 8 mei jongstleden werd vermeld dat dit allemaal wordt opgelost door een inrichtingsstudie die Elia zou moeten opmaken op het ogenblik dat er een vergunning wordt ingediend, waarop dan moet blijken hoe er aan “*maximale landschappelijke integratie*” moet worden gedaan.

Het is nochtans evident dat dit op planniveau moet geregeld worden. Het is immers nu dat de vraag moet gesteld worden of de hoogspanningsleiding in het landschap kan worden ingepast en zo ja, hoe.

Dat lost men evident niet op door een facultatieve inrichtingsstudie op projectniveau, noch door de aanduiding van een “*symbolische aanduiding in overdruk*” die enkel op de hoogspanningsleiding slaat en waarbinnen (of beter gezegd: in de omgeving waarvan?) dan alle handelingen toegelaten zijn die een maximale landschappelijke integratie in de omgeving mogelijk moeten maken.

Het gaat dus ten eerste al over een mogelijkheid tot integratie, geen duidelijke verplichting.

Ten tweede is het evident dat die landschappelijke integratie niet zozeer nodig zal zijn binnen de overdruk voor de hoogspanningsleiding, maar (ver) daarbuiten zal moeten gebeuren.

Nochtans is het zo dat een buffer die ten dienste staat van deze hoogspanningsleiding, uiteraard ook in die bestemming deelt.⁴¹ Nu er nergens zones als buffer worden bestemd (behalve dan voor de opstijgpunten), betekent dat het juridisch allesbehalve evident is om elders buffers of andere handelingen te voorzien die de maximale landschappelijke integratie mogelijk moeten maken.

Zelfs indien deze niet vergunningsplichtig zouden zijn, is het in ieder geval weinig transparant om op vandaag de locaties waar die landschappelijke integratie zal moeten komen, nog niet vast te leggen.

Omgekeerd is het trouwens zo dat, als men pas na het bepalen van de corridor gaat nagaan hoe men iets kan bufferen, er natuurlijk op dat ogenblik geen wijzigingen meer kunnen gebeuren aan de corridor zo er zich problemen stellen.

Tot slot rijst ook de vraag hoe de uiteindelijke uitvoerder dit zou *kunnen* regelen. In het Elia-beleid voor maatschappelijk verantwoorde projectontwikkeling stelt men dat men steeds een landschapsexpert aanstelt die een voorstel doet van landschapsontwerp. Men lijkt evenwel aan te geven dat de daadwerkelijke realisatie echter volledig op vrijwillige basis gebeurt door de eigenaars van de desbetreffende gronden, die daarvoor weliswaar een budget zouden krijgen van Elia. Dit is echter toch geen werkbare en daadwerkelijke wijze van aan ruimtelijke ordening te doen? Het zullen alle individuele eigenaars zijn die hierover moeten beslissen. Nochtans is de visuele hinder die men ondervindt niet steeds te milderden van op het eigen perceel, nu dit uiteraard ook afhankelijk is van de feitelijke situatie, de zichtlijnen, ... De vraag rijst ook of er samenhangende maatregelen mogelijk zijn als de ene eigenaar in het verhaal meestapt en de andere niet.

⁴¹ Vgl, i.v.m. een bufferbekken: RvVb 28 mei 2013, nr. A/2013/0267.

Men schuift aldus een problematiek voor zich uit waarvan nochtans reeds op planniveau duidelijk is dat deze zich zal stellen.

Aanvullend moet daarbij opgemerkt worden dat de weinige landschappelijke integratie die wél in de voorschriften wordt voorzien, zijnde de art. 2 buffer die wordt voorzien ter hoogte van de opstijgpunten, alvast wel zéér mager oogt. Slechts 5m buffer voor dergelijke installaties lijkt ons bijzonder weinig, zeker als er binnen die zone ook een afsluiting moet worden voorzien.

18. De problematiek van het vooruitschuiven van hete hangijzers, is trouwens de rode draad doorheen het gehele voorontwerp.

“Dat zal op projectniveau bepaald worden” was wellicht het meest gehoorde antwoord op de vele pertinente vragen tijdens de Q&A sessie van 8 mei jongstleden.

Dit lijkt ons echter niet de manier om met dit GRUP verder te gaan.

Het zorgvuldigheids- en rechtszekerheidsbeginsel vereist dat er op planniveau een oplossing wordt geboden voor de problemen die op het ogenblik van het opmaken van het plan gekend zijn:

“Overwegende dat de vaststelling van de stedenbouwkundige voorschriften van een bijzonder plan van aanleg dient te steunen op een beoordeling van de goede plaatselijke ordening; dat het bijzonder plan van aanleg alle elementen moet bevatten die het mogelijk moeten maken om de gedetailleerde bestemming van het gebied te realiseren;

*Overwegende dat de bevoegde overheden voor de **concrete inrichting van het betrokken gebied in voorkomend geval de belangen van de onderscheiden eigenaars, zoals die tijdens het openbaar onderzoek aan het licht zijn gekomen, dienen af te wegen tegen het algemeen belang; dat, indien de gemeenteraad vaststelt dat een ontworpen bijzonder plan van aanleg ernstige problemen doet rijzen vanuit het oogpunt van de hinder voor bepaalde eigenaars, hij in het betrokken plan zelf de nodige voorschriften dient op te nemen om de hinder binnen aanvaardbare grenzen te houden; dat het aan de minister staat om zich ervan te vergewissen dat het aan hem voorgelegde plan aan dat vereiste voldoet; dat de genoemde overheden aan de op hen rustende zorgvuldigheidsplicht tekortkomen, indien zij wel vaststellen dat het plan aanleiding kan geven tot het ontstaan van hinder, doch nalaten daarvoor op een rechtszekere manier een oplossing te bieden;**”⁴² (Eigen benadrukking)*

Of nog:

*“Zoals gesteld in ’s Raads arrest nr. 211.217 van 14 februari 2011, dient de provincieraad, **indien hij vaststelt dat een PRUP een belangrijke impact heeft op de landbouw omwille van de inname en het doorsnijden van landbouwgronden en dat het noodzakelijk is om een project uit te werken dat voorziet in milderende maatregelen, in het betrokken plan zelf de nodige voorschriften op te nemen om deze impact binnen aanvaardbare grenzen te houden.** Het staat aan de bevoegde minister om zich ervan te vergewissen of het aan hem ter goedkeuring voorgelegde plan aan die vereiste voldoet. De genoemde overheden komen aan de op hen rustende zorgvuldigheidsplicht tekort indien zij enerzijds*

⁴² RvS De Groof e.a., nr. 170.723, 3 mei 2007.

wel vaststellen dat er een belangrijke impact is op de landbouw en dat het doorsnijden van kavels vooral problematisch is voor melkveebedrijven wanneer het gaat om huiskavels, doch anderzijds het plan wel definitief aannemen, respectievelijk goedkeuren, zonder dat **in het plan zelf op een rechtszekere manier de door die overheden nodig geachte flankerende en milderende maatregelen worden voorzien of concreet in het vooruitzicht worden gesteld.**⁴³ (Eigen benadrukking)

Inderdaad vermag de plannende overheid haar verantwoordelijkheid niet doorschuiven naar de vergunningverlenende overheid.⁴⁴

De plicht om de vastgestelde problemen reeds op planniveau te *tackelen* is overigens niet beperkt tot de zuiver ruimtelijke aspecten. Blijkt er bijvoorbeeld dat de uitvoering van de latere projecten natuurcompensatie noodzakelijk zal zijn, dan kan het niet aan het projectniveau worden overgelaten hoe daaraan tegemoet zal komen: dit moet op rechtszekere wijze in het plan worden geregeld.⁴⁵

19. De gezondheidsimpact is gewis niet het enige element waar zich dit probleem stelt (zie hoger bvb. inzake landschap en landbouw), maar het is natuurlijk wel het meest in het oog springende.

Hoewel uw Vlaamse Regering op 7 september 2022 besliste om werk te maken van een kader inzake elektromagnetische straling, lijkt er in wezen niet zo heel veel te bewegen.

De enige “harde” ingreep is een wijziging van VLAREM II, waarbij er een norm zou worden ingeschreven van 100 μT voor acute blootstelling. Echter blijkt uit alles dat men geen dergelijke blootstellingen moet verwachten in de buurt van hoogspanningslijnen. Dat zegt Elia trouwens zelf.⁴⁶ Ook uw Regering gaat er van uit dat deze norm geen enkele invloed zal hebben op later te verlenen vergunningen, iets wat trouwens ook omstandig beargumenteerd wordt om te verklaren waarom er geen plan-MER nodig is voor de vaststelling van deze VLAREM-wijziging.⁴⁷ Met andere woorden, deze norm is eigenlijk gewoon niet relevant voor het Ventilus-project.

Een norm voor subacute blootstelling wordt vervolgens blijkbaar niet verder onderzocht.

Wat dan de zo belangrijke – en hier zo relevante – 0,4 μT -norm voor chronische blootstelling betreft, wordt er dan echter plots helemaal niets aan VLAREM gewijzigd, maar gaat men kennelijk werken met een “bindend” (?) “afsprakenkader” dat men met Elia zou gaan afsluiten.⁴⁸

Vooreerst is het natuurlijk al opvallend dat er voor deze 0,4 μT -blootstelling géén VLAREM II-wijziging komt.

⁴³ RvS Van de Veire e.a., nr. 223.531, 21 mei 2013.

⁴⁴ RvS Dejaeghere e.a., nr. 243.627, 7 februari 2019.

⁴⁵ RvS Verboven e.a., nr. 227.386, 14 mei 2014.

⁴⁶ P. 2 van bijlage 8 bij de scopingnota 2.

⁴⁷ Zie onder meer de Nota aan de Vlaamse Regering bij de beslissing van 31 maart 2013 houdende de principiële goedkeuring van het voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne en het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 tot uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, wat betreft de magnetische velden van hoogspanningsverbindingen.

⁴⁸ Zoals voor het eerst principieel goedgekeurd door uw Vlaamse Regering op 31 maart 2023.

Vervolgens valt op dat het bindend afsprakenkader vooral focust op de aanleg van bijkomende hoogspanningsinfrastructuur en slechts in mindere mate op het latere gebruik daarvan. Weliswaar zou er voorzien worden in een monitoringssysteem, maar echte harde gevolgen als er blijkt dat de 0,4 µT-norm chronische blootstelling tegen de verwachtingen in *toch* zou overschreden worden, zijn er kennelijk niet. Bovendien wordt die monitoring alvast niet aan het GRUP gekoppeld.

Zeker (maar niet alleen) voor die burgers die onder bestaande lijnen wonen die verzaamd zouden worden, is dit nochtans van cruciaal belang.

Ook opvallend is dat men in dit afsprakenkader zelf erkent dat de keuze van het tracé zeer bepalend is, waarna de mogelijkheden tot lokale optimalisatie natuurlijk beperkt zijn.⁴⁹

20. Wat er ook van zij, minstens blijkt uit dit afsprakenkader dat een goede, doordachte tracékeuze essentieel is én dat er bovendien toch heel wat maatregelen denkbaar zijn die bijkomende waarborgen kunnen vormen om de impact op gezondheid zo veel als mogelijk te reduceren.

Op dit punt menen wij dan ook dat uw Regering heel wat meer moet doen om zoveel mogelijk waarborgen in te bouwen op planniveau.

Daarvoor zijn trouwens heel wat tools beschikbaar.

Vooreerst zijn er natuurlijk de stedenbouwkundige voorschriften, waar heel wat meer waarborgen in kunnen worden voorzien.

Zoals steeds is er daarbij een zekere beleidsvrijheid om te beslissen hoe ruim of net hoe specifiek die voorschriften zijn. Zoals gezegd wordt die beleidsvrijheid natuurlijk wel beperkt tot de verplichting om op planniveau de nodige regelingen te treffen voor vastgestelde problemen.

Wat het Ventilusproject betreft, staan we voor een uitzonderlijke situatie, in die zin dat er eigenlijk een RUP gemaakt moet worden voor de realisatie van één concrete constructie. Hoe men het ook draait of keert, feit is dat Elia – waarmee het planteam zeer nauw lijkt samen te werken – ongetwijfeld al heel goed weet hoe het concrete project er zal gaan uitzien.

Het blijkt trouwens ook dat uw planteam in grote mate afhankelijk is van de input van Elia. Zoals hoger al gezegd gaat het planteam immers kennelijk voort op de loutere bevestiging van Elia dat de huidige ontwerpen met hun ondergrondse tracés zeker uitvoerbaar zijn. Eveneens bij momenten wat bevreemdend op de Q&A was dat enerzijds gezegd werd dat er nog geen zicht was op de concrete inplantingsplaatsen van de masten, terwijl andere plankeuzes dan weer werden verantwoord omdat het nu eenmaal niet anders kon, wegens de plaatsing van een concrete (nochtans nog te plaatsen) mast.

Enerzijds zitten we dus met een bijzonder complex projectniveau, terwijl essentiële keuzes (of waarborgen, zo u wil), wel op planniveau moeten worden gemaakt. Zo moet het uiteraard op planniveau zeker zijn dat de voorziene ondergrondse leidingstrook op ons grondgebied ook zeker kan worden voorzien, omdat een aanleg op Zedelgems grondgebied anders al helemaal niet te verantwoorden is (*infra*).

⁴⁹ Afsprakenkader voor netbeheerders p. 4.

Anderzijds blijkt uit veel dat er toch veel meer geweten is over hoe het concrete project er zal uitzien dan uit de plandocumenten blijkt.

Zo zou men toch al weten hoe breed de ondergrondse leidingstrook in Zedelgem zou worden, ook al blijkt dit niet uit de plandocumenten. Men weet ook dat men op nagenoeg identieke afstanden MOF-putten zal moeten plaatsen. Die MOF-putten blijken toch ook wel een aanzienlijke ruimtelijke impact te hebben, nu deze een oppervlakte van 15 X 15m zouden beslaan (ruimtelijke integratie inclusief). Bovendien is de concrete plaatsing van MOF-putten ook cruciaal, net omdat hier een groter magnetisch veld is.⁵⁰ Daarnaast zou kunnen voorgeschreven worden hoe deze optimaal landschappelijk geïntegreerd kunnen worden.

Er valt dan werkelijk niet in te zien waarom er niet naar méér synergie kan gestreefd worden tussen het project- en het planniveau. Eigenlijk kan Elia op vandaag perfect de plannende overheid voorlichten wat er nodig is en wat niet. De maatregelen die Elia vervolgens zal nemen in de uitvoering, zijn overigens ook essentieel. Dit wordt in de plandocumenten ook woordelijk erkend, net door te stellen dat die maatregelen als “*plangeïntegreerd*” moeten worden beschouwd, net omdat Elia toch de enige mogelijke uitvoerder is van de uiteindelijke werken.⁵¹

Het zou dan ook veel logischer zijn om nu reeds project- en planniveau veel duidelijker naast elkaar te leggen en vervolgens wel degelijk op planniveau (veel) meer gedetailleerde keuzes te maken.

Nu is uw planteam en uw Regering immers afhankelijk van Elia voor veel input, maar tegelijkertijd wordt eigenlijk een *quasi* blanco cheque geschreven, waarbij Elia eigenlijk op projectniveau dan doet wat zij wil.

Dit is naar onze mening een gevaarlijke uitgangspositie, aangezien uw Regering een belangrijke (plannings-)bevoegdheid uit handen zal hebben gegeven op het ogenblik dat Elia officieel met haar concrete plannen voor de dag komt.

Veel beter is het om nu op planniveau zeer duidelijke keuzes te maken en gedetailleerde voorschriften op te nemen. Zo kunnen ook precieze grendels ingebouwd worden op planniveau. Als nu blijkt dat bepaalde waarborgen die Elia zogenaamd zou bieden toch niet zo haalbaar zouden zijn, dan dwingt dit deze partij meteen ook om kleur te bekennen en te motiveren waarom het een en ander niet haalbaar zou zijn.

Er blijft immers een duidelijke informatiekloof bestaan tussen de plannende overheid en Elia zelf, die als netbeheerder veel meer technische en concrete expertise heeft dan het planteam, toch wat de concrete realisatie van deze infrastructuur betreft.

Daarbij kan er toch op worden gewezen dat men met stedenbouwkundige voorschriften tegenwoordig zeer veel kan doen. Niet alleen kan men voorschriften gedetailleerd maken, men kan er ook voor kiezen om bepaalde waarborgen in te bouwen, die niet noodzakelijk op het ogenblik dat het plan tot stand komt reeds gerealiseerd zijn, zolang de voorschriften maar verzekeren dat deze zullen gerealiseerd zijn alvorens het plan ook wordt uitgevoerd.

De rechtspraak is op dat punt in het laatste decennium heel wat flexibeler geworden. Waar men vroeger nog eens rechtspraak las die stelde dat een plan onmiddellijk uitvoerbaar moet zijn en niet afhankelijk kan zijn van

⁵⁰ Ontwerp van bindend afsprakenkader, zoals een eerste maal principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 31 maart 2023, p. 4.

⁵¹ Scopingsnota 2, p. 49; zie ook *supra*.

(het gedrag van) de betrokken eigenaars, is men nu veel soepeler geworden. Zo is het geen enkel probleem meer om op te leggen dat een bepaalde zone in één keer moet worden ontwikkeld, ook al behoort die zone toe aan verschillende eigenaars.⁵² Ook is het mogelijk om bepaalde faseringen op te leggen in een RUP, bijvoorbeeld te voorzien dat er pas vergunningen mogen worden verleend indien eerst andere noodzakelijke stappen zijn gezet, zoals het oplossen van een ontsluitingsproblematiek in de ruimere omgeving.⁵³ Wanneer zoiets moet gebeuren, moet niet exact bepaald zijn, zolang het tijdstip waarop de voorschriften in werking treden maar *bepaalbaar* zijn (vb. nadat voorwaarde X vervuld is). Dat betekent dus niet het zomaar doorschuiven naar het projectniveau, maar het integendeel wel verordenend voorschrijven van bepaalde minimumeisen die moeten vervuld zijn alvorens de (verdere) ontwikkeling kan worden aangevat. De oplossing wordt dus wel degelijk op planniveau verzekerd, wat de essentie is (en juridisch ook het minimum). Op die manier kan dus gedacht worden aan duidelijke(re) voorwaarden die zouden kunnen gesteld worden die moeten vervuld zijn alvorens tot de realisatie van het project over te gaan.

Verder is de lijn tussen milieurecht en ruimtelijke ordeningsrecht de laatste decennia steeds dunner geworden. Niets belet bijvoorbeeld dat in een RUP via de stedenbouwkundige voorschriften bepaalde milieudoelstellingen worden voorgeschreven die gehaald moeten worden.⁵⁴

Overigens zijn er naast de stedenbouwkundige voorschriften nog andere oplossingen op planniveau denkbaar. Met een decreet van 1 juli 2016⁵⁵ heeft de Vlaamse decreetgever immers heel wat meer instrumenten willen aanreiken aan de plannende overheid om ongewenste effecten van bepaalde plankeuzes aan te pakken.

Zo kan de plannende overheid voortaan gebruik maken van instrumenten die naast (maar dus wel samen met) het GRUP worden ingezet *“om die aspecten te regelen of om de maatregelen of voorwaarden te bepalen die de bevoegde overheid op basis van het planningsproces, in het bijzonder de effectbeoordelingen, noodzakelijk acht voor de vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan”* en die niet elders in het GRUP worden geregeld.

Dit alles biedt toch heel wat mogelijkheden, gaande van het vaststellen van bijkomende voorschriften in een stedenbouwkundige verordening om bepaalde elementen te regelen die meer aan evolutie onderworpen zijn tot zelfs het sluiten van overeenkomsten met publieke of private (rechts-)personen om de plandoelstelling te kunnen realiseren (artikel 2.2.5, § 2, lid 2 VCRO). De stedenbouwkundige voorschriften kunnen daarbij zelfs bepalen dat deze niet langer uitvoerbaar zijn indien, bijvoorbeeld, de noodzakelijke overeenkomst niet langer rechtskracht heeft of zou zijn gewijzigd (artikel 2.2.6, § 1 in fine VCRO).

Op die wijze kunnen zelfs heel gedetailleerd zaken worden geregeld die eventueel niet altijd even eenvoudig ruimtelijk te vertalen zijn.⁵⁶

⁵² RvS Ronmans, nr. 236.499, 22 november 2016.

⁵³ Zie bijvoorbeeld RvS nv Recover Energy, nr. 241.654, 29 mei 2018; zie ook RvS vzw Arma, nr. 245.039, 2 juli 2019; RvS Demuytere, nr. 250.015, 9 maart 2021.

⁵⁴ *Parl. St.* VI. Parl. 2016-17, nr. 1149/3, 6.

⁵⁵ Decreet van 1 juli 2016 tot wijziging van de regelgeving voor ruimtelijke uitvoeringsplannen teneinde de planmilieueffectenrapportage en andere effectbeoordelingen in het planningsproces voor ruimtelijke uitvoeringsplannen te integreren door wijziging van diverse decreten, *BS* 19 augustus 2016.

⁵⁶ DEFOORT, P.-J., Handboek Ruimtelijke uitvoeringsplannen, Brugge, die Keure, 2022, 188.

Uit de eerdere beslissingen van uw Regering (onder andere in november 2022 en in maart 2023) blijkt duidelijk dat er inderdaad bijkomende initiatieven nodig zijn om de effecten van het plan aan te pakken. Alleen wordt er niet voor gekozen om dergelijke instrumenten daadwerkelijk aan het GRUP te koppelen:

“Een ruimtelijk uitvoeringsplan bevat (zoals bepaald in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening):

(...)

- *in voorkomend geval, een overzicht van de instrumenten waarover samen met het ruimtelijk uitvoeringsplan een beslissing genomen wordt door de bevoegde overheid om die aspecten te regelen of om de maatregelen of voorwaarden te bepalen die de bevoegde overheid op basis van het planningsproces, in het bijzonder de effectbeoordelingen, noodzakelijk acht voor de vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan en die niet geregeld worden met toepassing van bovenstaande punten: **dit is niet het geval in dit GRUP.**”⁵⁷ (Eigen benadrukking)*

Zo is er bijvoorbeeld het verhaal van de compensaties, dat nu bij de CREG zou liggen. Op vandaag is hier geen enkele duidelijkheid over, terwijl ondertussen wel al wordt gevraagd om te adviseren over een voorontwerp van GRUP. Dit maakt het inschatten van de hele situatie, zowel voor burgers als voor ons bestuur, evident bijzonder moeilijk. Dat uw Regering het engagement is aangegaan om het GRUP niet definitief vast te stellen zonder voldoende compensaties, is op zich natuurlijk een positief element, maar qua timing wel problematisch. Immers worden nu al in het voorontwerp van GRUP zaken voorgesteld die zeer verregaande gevolgen hebben voor de burgers, zonder enige duidelijkheid over de maatregelen die de impact kunnen milderden of verzachten. Als dergelijke elementen ook ontbreken in het voorlopig vastgesteld GRUP, zal het trouwens ook voor de burgers (en opnieuw de adviserende instanties) ook niet mogelijk zijn om inspraak te hebben over deze compensaties. Het ontbreken van een duidelijke koppeling tussen het GRUP en deze compensaties is dus ook wel problematisch. Indien immers zou blijken dat afdoende (financiële) compensaties toch niet mogelijk zijn, zou vervolgens logischerwijs de vraag moeten gesteld worden of er dan andere vormen van mildering (bv. ruimtelijk) moeten genomen worden. Dit is op deze wijze echter niet mogelijk, terwijl de compensaties toch net worden voorzien om de impact van het GRUP te matigen. Tot slot geven wij alvast mee dat het voor ons van belang is dat in die compensaties ook rekening wordt gehouden met de gezondheidsimpact.

Een andere mogelijkheid die door het decreet van 1 juli 2016 is ingevoerd, is de mogelijkheid om monitoringsmaatregelen te koppelen aan het GRUP (artikel 2.2.5, § 1, 8°, in fine VCRO).

Hoewel er door uw Regering inderdaad een monitoring van de elektromagnetische straling bij de aan te leggen (en te versterken) lijnen en leidingen in het vooruitzicht wordt gesteld, wordt ook dit weer uitdrukkelijk niet voorzien in of gekoppeld aan het GRUP:

“Een ruimtelijk uitvoeringsplan bevat (zoals bepaald in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening):

(...)

- *in voorkomend geval de monitoringsmaatregelen in het kader van de uitgevoerde effectenbeoordelingen: **dit is niet het geval in dit GRUP.**”⁵⁸ (Eigen benadrukking)*

⁵⁷ Toelichtingsnota p. 4-5.

⁵⁸ Toelichtingsnota p. 4.

Dit lijkt ons een gemiste kans. Ook de Intendant heeft er op gehamerd dat de monitoring en opvolging van de daadwerkelijke elektromagnetische straling van belang is. Dit wordt nu weliswaar aangekondigd los van het GRUP, maar erg duidelijke engagementen hebben wij hier nog niet over gezien. Al helemaal is niet duidelijk wat er zal gebeuren als blijkt dat de straling na aanleg veel hoger blijkt dan verwacht.

Dit is natuurlijk niet alleen van belang voor de nieuw aan te leggen lijnen of leidingen, maar zeker ook voor de tracés waar ook de verzwaring van de lijnen wordt voorzien.

Een combinatie van monitoring en andere instrumenten en evaluaties, gekoppeld aan dit GRUP, zou meer zekerheid kunnen bieden.

21. Uiteraard ontbreekt het ons aan de technische expertise én de tijd om hier zelf zeer concrete voorstellen tegenover te plaatsen. We hebben in deze zeer korte periode amper de tijd gehad om de huidige 4066 pagina's literatuur te doorploegen. Bovendien kennen wij op vandaag nog niet de concrete ligging van de leidingen en lijnen, aangezien deze slechts ingetekend staan met een indicatieve aanduiding die kennelijk minder breed is dan deze op vele plaatsen zal zijn.⁵⁹ Vervolgens is er natuurlijk veel gespecialiseerde technische kennis nodig om tot duidelijke en werkbare voorschriften / regelingen / instrumenten te komen, expertise die enkel aan uw Regering ter beschikking staat. De redactie van deze voorschriften is tot slot uiteraard een gewestelijke taak.

In ieder geval is dit de uitgelezen kans om dit huiswerk ten goede te doen. Zoals aangetoond is het ook juridisch noodzakelijk.

Daarbij zijn er talloze pistes waaraan zou kunnen worden gedacht, zoals een duidelijke bepaling van de daadwerkelijke ligging van de lijn, eventueel gekoppeld aan voorschriften die duidelijk maken wat er wel en niet meer kan in de onmiddellijke omgeving (vb. bouwverbod, ...). Er zou zelfs kunnen gedacht worden aan een verplichting om éerst tot een overeenkomst of minstens oplossing te komen voor de woningen die na het project binnen de 0,4µT-contour zullen liggen, hetzij via de stedenbouwkundige voorschriften, hetzij (of in combinatie met) andere instrumenten zoals een overeenkomst met Elia, met de getroffen burgers, ...

Dit is een afweging die zeker moet worden gemaakt. Het staat inderdaad aan de plannende overheid om een zgn. "*instrumentenafweging*" te maken, waarbij wordt nagegaan welke instrumenten kunnen / moeten worden ingezet om de effecten van het plan te ondervangen.⁶⁰

22. Wij stellen dan ook vast dat, hoewel er ondertussen veel studiewerk is gebeurd (het aantal bladzijden leeswerk liegen er niet om), er vervolgens maar zeer weinig gebeurt om ook daadwerkelijk om te gaan met bepaalde negatieve effecten, niet in het minst de gezondheidseffecten.

Er zijn, zoals hoger aangetoond, talloze manieren om daadwerkelijk aan de slag te gaan om de enorme impact van het Ventiluproject te verzachten en méér waarborgen te bieden aan de getroffen burgers. Een ruimer onderzoek naar dergelijke oplossingen én het meteen verankeren daarvan in (of gekoppeld aan) het GRUP missen wij in dit voorontwerp. Hier wordt teveel naar het projectniveau doorgeschoven en worden er veel te weinig grendels ingebouwd.

⁵⁹ Het ondergrondse gedeelte is bijvoorbeeld 25m op het plan, maar op de Q&A werd gesteld dat dit minstens 40m zal zijn op het terrein.

⁶⁰ *Parl. St.* VI. Parl. 2016-17, nr. 1149/3, 6.

IV. Specifieke opmerkingen ten aanzien van het huidige ontwerp op grondgebied Zedelgem

23. Als wij vervolgens, los van bovenstaande opmerkingen, het voorontwerp van GRUP op een nog meer gedetailleerd niveau gaan bekijken en dan met name voor wat betreft het specifieke traject dat op ons grondgebied wordt voorgesteld, hebben wij nog volgende opmerkingen.

24. Voor wat betreft de werktracés vanaf De Spie tot Avelgem concludeert de milieubeoordeling dat bij de werktracés via de E403 met een ondergronds deel van de Moubekvallei en welke niet via de zuidelijke variant Z1 of Z1alt verlopen, de milieueffecten overwegend het kleinst zijn:

*“Bij de werktracés via de E403 met een ondergronds deel ter hoogte van de Moubekvallei en welke niet via de zuidelijke variant Z1 of Z1alt verlopen, zijn de milieueffecten overwegend het kleinst. In deze werktracés zijn namelijk nauwelijks negatieve effecten te verwachten voor de disciplines bodem, water, biodiversiteit en landschap. Het aantal nieuwe woningen binnen de 0,4 \times T contour is hier overwegend ook lager in vergelijking met de andere werktracés (met uitzondering van E403_M_Z5_Onder3). **Er dient geen nieuwe bovengrondse verbinding aangelegd te worden in een gebied met een hoge belevingswaarde.** Gezien er wel een strook van ca. 12km kan vergraven worden, is het risico op verstoren van archeologische relictten wel groter in vergelijking met werktracés met enkel een bovengrondse aanleg. En gezien er verdeeld over twee zones een gedeeltelijke ondergrondse aanleg voorzien wordt, zullen meerdere opstijgpunten noodzakelijk zijn, welke ook een lokale negatieve impact kunnen hebben.”⁶¹ (Eigen benadrukking)*

De Gemeente Zedelgem wenst hierbij te benadrukken dat, inderdaad, het ondergronds brengen van de verbinding ter hoogte van de Moubekvallei, zoals heden voorzien, een fundamentele minimumvoorwaarde is.

Immers, het is net het ondergrondse gedeelte dat wordt voorzien ter hoogte van de Moubekvallei dat met zich meebrengt dat er geen nieuwe bovengrondse verbinding aangelegd dient te worden in een gebied met een hoge belevingswaarde:

“De landschappelijk meest waardevolle zone (Moubekvallei) wordt gekruist door een ondergronds tracé. Er wordt in deze zone 1 structurerende bomenrij gekruist, echter de Moubekvallei zelf wordt gekruist op een punt waar geen bomenrijen aanwezig zijn.”⁶² (Eigen benadrukking)

Indien het hoofdalternatief via de E403 wordt weerhouden, dient vastgesteld te worden dat dit enkel mogelijk is mits er een ondergrondse aanleg wordt voorzien in de Moubekvallei.

Immers, zo luidt de conclusie in het Plan-MER:

“Bij de werktracés met een bovengrondse aanleg ter hoogte van de Moubekvallei zijn er ter hoogte van de Moubekvallei negatieve effecten op het landschapsbeeld, de ruimtelijke structuur (ca. 7 km cross country) en visuele hinder te verwachten welke enkel kunnen vermeden worden door in deze zone een ondergronds deel te integreren. Het aantal nieuwe woningen binnen de 0,4 \times T contour in deze zone zal hierdoor wel ongeveer gelijk blijven, gezien de werktracés met een ondergrondse aanleg

⁶¹ Plan-MER stap 2C, p. 203-204.

⁶² Plan-MER stap 2C, p. 126.

*langer gebruik maken van het versterken van een bestaande lijn waar plaatselijk meer nieuwe woningen binnen de 0,4 MVA contour zullen gelegen zijn.*⁶³ (Eigen benadrukking en onderlijning)

Mede om die reden werden een aantal andere varianten ter hoogte van het grondgebied van de Gemeente Zedelgem uitgesloten:

*“Bij het werktracé met een bovengrondse aanleg ten noorden van Veldegem (E403_V_Z1_Bo) zijn tussen Jabbeke en Torhout negatieve effecten te verwachten op het bouwkundig erfgoed, het landschapsbeeld, de ruimtelijke structuur, het kruisen van industriële bestemmingen en omwille van de visuele hinder voor omwonenden. **Deze negatieve effecten doen zich niet voor bij de werktracés met een ondergrondse aanleg in de Moubekvallei.***

[...]

*Bij het werktracé met een bovengrondse aanleg volgens de variant via Pierlapont (E403_P_Z1_Bo) zijn tussen Jabbeke en Torhout negatieve effecten te verwachten op het landschapsbeeld en omwille van de visuele hinder voor omwonenden. In de zone langs de E403 zijn bijkomend negatieve effecten te verwachten inzake biotoopverlies en versnippering. Er zullen minstens 3 nieuwe mastlocaties binnen het natuurreservaat Doeveren noodzakelijk zijn. **Al deze negatieve effecten doen zich niet voor bij de werktracés met een ondergrondse aanleg in de Moubekvallei.***⁶⁴ (Eigen benadrukking)

Indien het noodzakelijk zou zijn om het huidige traject te weerhouden, dan moet het traject essentieel en minstens het huidige stuk ondergronds voorziene tracé bevatten.

25. Dit wordt zeer terecht zo ingetekend op het bestemmingsplan, maar dit moet natuurlijk ook zeker zijn.

Andermaal dient ook hierbij opgemerkt te worden dat het ontwerp-Plan-MER en bijgevolg het ontwerp-GRUP zich beperkt tot loutere aannames en veronderstellingen zonder één en ander aannemelijk te maken.

Zo wordt in het ontwerp-Plan-MER gesteld:

*“Er wordt hierbij telkens uitgegaan van het feit dat de bodemcondities het toelaten een ondergrondse aanleg te realiseren van 12km. Indien zou blijken dat de bodemcondities dit niet toelaten, zullen opnieuw bovengrondse lijntracés moeten geïntegreerd worden.”*⁶⁵

Of nog:

“Er wordt opgemerkt dat er bij het samenstellen van de werktracés voor de 380 kV verbinding tussen De Spie en Avelgem met een gedeeltelijke ondergrondse aanleg ervan uitgegaan is dat de bodemcondities het toelaten dat er over een afstand van ca. 12 km een ondergrondse aanleg kan gebeuren. Dit is echter op dit moment niet zeker. Indien uit verder bodemonderzoek zou blijken dat de bodemcondities dit niet

⁶³ Plan-MER stap 2C, p. 204.

⁶⁴ Plan-MER stap 2C, p. 204.

⁶⁵ Plan-MER stap 2B, p. 21.

toelaten zullen niet alle ondergrondse delen uit de beoordeelde werktracés effectief volledig ondergronds kunnen aangelegd worden.”⁶⁶

Het huidige alternatief wordt dan ook weerhouden mits de meest landschappelijk waardevolle zone (de Moubekvallei) wordt gekruist met een ondergronds tracé. Indien alsnog zou blijken dat het voorzien van een ondergronds tracé ter hoogte van de Moubekvallei niet mogelijk zou zijn gelet op de bodemcondities, dienen de diverse alternatieven (niet alleen binnen de variant E403) dan ook opnieuw beoordeeld te worden.

Immers, in het ontwerp Plan-MER wordt gesteld dat de werktracés horende bij het hoofdalternatief via de E403 met inbegrip van een ondergronds deel ter hoogte van de Moubekvallei, zorgen voor de minste effecten ten aanzien van het landschapsbeeld en de landschapsstructuur, gezien hier geen nieuwe bovengrondse verbinding dient aangelegd te worden doorheen een landschappelijk waardevol gebied. Deze conclusie kan uiteraard niet staande blijven indien het ondergrondse tracé niet kan worden voorzien ter hoogte van de Moubekvallei!

Om die reden is het ook essentieel dat, alvorens het GRUP voorlopig wordt vastgesteld, er in ieder geval zekerheid is dat de bodem inderdaad met zekerheid toelaat dat (minstens) het huidig voorziene ondergrondse traject ook daadwerkelijk op die wijze kan worden aangelegd. Zoals hierboven bleek, lijken de plandocumenten dit nog niet te garanderen. Wij hebben hierover ook diverse vragen gesteld op de Q&A van 8 mei jongstleden. Op onze vraag of er reeds daadwerkelijke bodemonderzoeken zijn gebeurd om met zekerheid te verifiëren dat de ondergronds voorziene aanleg ook werkelijk mogelijk zal zijn, werd uiteindelijk geantwoord dat het planteam hiervoor vertrouwt op de bevestiging van Elia dat het huidig voorziene ondergrondse tracé kan worden gerealiseerd. Dit is voor ons echter een onvoldoende duidelijke bevestiging, niet in het minst omdat Elia pas op dit eigenste moment bezig is met het uitvoeren van boringen op ons grondgebied. Het is ons niet volledig duidelijk wat het precieze doel is van die boringen. In elk geval moet het zeker zijn en dit dient ook in de plandocumenten bevestigd te worden dat het ondergrondse deel zoals op het plan voorzien ook met zekerheid kan worden gerealiseerd.

26. Vervolgens stellen wij ons de vraag of er met betrekking tot het hier nu voorliggende traject (in die mate dat het traject ook daadwerkelijk wordt gelegd zoals het is ingetekend, wat dus op vandaag onduidelijk is) op ons grondgebied geen verdere optimalisaties mogelijk zijn. Voor alle duidelijkheid geldt hetgeen hiervoor werd uiteengezet onverkort. Het ondergrondse tracé ter hoogte van de Moubekvallei beschouwt de Gemeente Zedelgem dan ook als een minimum waaraan niet meer kan worden geraakt. De mogelijke optimalisaties situeren zich dan ook ter hoogte van de te versterken hoogspanningslijnen op het grondgebied van de gemeente. Wat het ondergrondse gedeelte betreft zijn er allicht hoogstens nog opportuniteiten om hier en daar het tracé wat bij te sturen en zo nog minder woningen te impacteren.

Om te komen tot een selectie van redelijke tracé-alternatieven en/of corridors waarin redelijke tracé-alternatieven voor nieuwe bovengrondse hoogspanningsleidingen zijn immers een aantal ruimtelijke principes toegepast.

In eerste instantie is onderzocht welke bestaande hoogspanningsleidingen kunnen worden versterkt. Vervolgens is nagegaan welke tracés van bestaande hoogspanningsleidingen kunnen worden herbenut. Voor de overige gedeeltes (waar geen versterking of herbenutting mogelijk is) is gezocht naar lijninfrastructuren op Vlaams niveau waarmee kan worden gebundeld.

⁶⁶ Plan-MER stap 2C, p. 8.

Echter, zoals ook vastgesteld in de Toelichtingsnota, dient bij de afweging van de redelijkheid bijkomend rekening gehouden te worden met het voorzorgsbeginsel als algemeen beginsel van milieubeleid. In het licht van het voorzorgsbeginsel, dient de blootstelling aan magnetische velden zoveel mogelijk beperkt te worden, zodat het overspannen van woningen en onbebouwde percelen in woongebied (in de ruime zin) zoveel mogelijk moet worden vermeden.

In de Toelichtingsnota wordt daarbij nog opgemerkt dat hoewel deze stappen een zekere chronologie in zich houden, ze steeds **als één coherent geheel** moeten worden bekeken.

Zeer specifiek voor de situatie in en rondom Zedelgem is het zo dat er sowieso een ondergrondse leiding dient te komen. Dit betekent dat er dus sowieso opstijgpunten moeten worden voorzien in dit deel van het traject. Een eventuele verlenging van het ondergronds tracé aansluitend op het bestaande ondergronds tracé heeft bijgevolg niet als gevolg dat er bijkomende opstijgpunten moeten gerealiseerd worden. Vervolgens moet dan op een bepaald ogenblik ook worden afgewogen op welk ogenblik de bestaande, te versterken lijn wordt verlaten om ondergronds te gaan. Wij hebben het sterke vermoeden dat hier dus optimalisaties mogelijk zijn die beter scoren op het aspect mens-gezondheid, door dus reeds vroeger ondergronds te gaan en het ondergrondse stuk op ons grondgebied dus langer te maken.

27. Hoewel er in het ontwerp GRUP steeds van uit wordt gegaan om de bestaande lijn op het grondgebied van de Gemeente Zedelgem te versterken, overeenkomstig de hiervoor uiteengezette principes, stellen wij immers vast dat het versterken van deze lijn aanzienlijke effecten heeft op het aspect 'Mens-Gezondheid'.

Het versterken van deze lijn heeft als gevolg dat de 0,4 μ T contour van het magnetisch veld vanuit de as geen 65m bedraagt zoals bij nieuwe te realiseren lijnen maar dat de 0,4 μ T contour hier vanuit de as 90m bedraagt (dus in totaal een contour van 180m in de plaats van 130m). Dit omdat er naast de bestaande 150kv lijn een 380kv lijn wordt geplaatst op de bestaande masten.

Dit maakt uiteraard dat heel wat nieuwe woningen binnen de 0,4 μ T contour komen te liggen. Daar zitten zelfs grote concentraties van woningen tussen, zoals de woningen gelegen in de Kronestraat, het Maantjesveld, de Diksmuidse Heirweg, de Faliestraat en de Berkenhagenstraat in de omgeving Pilsse.

28. Een werktracé, binnen het hoofdalternatief E403 met een ondergronds tracé ter hoogte van de Moubekvallei, waarin wordt getracht om zoveel mogelijk nieuwe woningen binnen de 0,4 μ T contour te vermijden op het grondgebied van de Gemeente Zedelgem, ontbreekt dan ook manifest in de milieueffectenbeoordeling.

Het is uiteraard niet aan de Gemeente Zedelgem om zelf eventuele werktracés uit te werken, gelet op de technische onmogelijkheid om zulks te doen, wat ook te maken heeft met de werkwijze die wordt gevolgd in het ontwerp-MER.

29. Immers, het planteam heeft reeds in **stap 2B** van het ontwerp Plan-MER een aantal werktracés (een volledig tracé van de kust tot het binnenland) samengesteld uit de lijntracés die werden weerhouden na een eerdere algemene beoordeling.

Bij het samenstellen van de werktracés voor de 380 kV-verbinding wordt onder meer rekening gehouden met:

“1. de referentietechnologie zoals bepaald in de scopingnota (met name een AC luchtlijn),

2. de beoordeling van de lijntracés in stap 2a van het MER. Er wordt echter nog geen rekening gehouden met de voorgestelde oplossingen zoals geformuleerd in stap 2a van het MER.
3. een aantal globale principes zoals bepaald in de scopingnota. O.a. wordt vanuit de landschapsvisie aangegeven dat het belangrijk is om bovengrondse hoogspanningslijnen zo recht mogelijk te laten verlopen met zo min mogelijk knikken. Vanuit de klankbordgroep Gezondheid werd verder ook bevestigd dat het belangrijk is het overspannen van bestaande gevoelige functies tot een minimum te beperken en zo weinig mogelijk woningen / onbebouwde woonpercelen te overspannen.
4. de ruimtelijke principes uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, waar gesteld wordt dat bij het aanleggen van een nieuwe hoogspanningsverbinding bestaande tracés zo veel mogelijk dienen versterkt of herbenut te worden en er daarna zo veel mogelijk dient gebundeld te worden met lijninfrastructuren van Vlaams niveau.”⁶⁷

Opnieuw blijkt duidelijk dat wordt vooropgesteld dat de ruimtelijke principes uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen naast het aspect gezondheid staat.

Echter, in deze stap loopt één en ander spaak. Niet in het minst omdat geenszins duidelijk blijkt waarom een aantal werktracés worden uitgesloten of zelfs niet eens worden samengesteld.

Immers, wij merken op dat voor het bepalen van de werktracés een aantal varianten op het grondgebied van onze gemeente zeer rudimentair werden onderzocht:

“Gezien bij lijntracés 2Aa en 9Aa de masten niet moeten vervangen worden, werd een ondergronds tracé in deze zones niet onderzocht.

Varianten ter hoogte van Zedelgem

Voor elk van de 4 varianten geldt dat er kwetsbare zones gekruist worden, waardoor er door een opname van een ondergronds deel in een werktracé negatieve milieueffecten kunnen beperkt worden. Daarnaast omvatten de varianten via de Moubekvallei, ten noorden van Veldegem en via Pierlapont allen een stuk waar geen bestaande lijn versterkt of herbenut wordt en waar ook niet gebundeld wordt, waardoor deze zones ook om deze reden in aanmerking komen voor een opname met een ondergronds tracé in een werktracé.

Bij de eerste variant via de Moubekvallei start het onderzochte ondergrondse tracé ter hoogte van Vloethemveld. Als er vanaf dit punt een ondergronds tracé wordt opgenomen tot aan Groenhovebos (waarna gebundeld kan worden met de E403) (combinatie van O10b, O10c en beperkt deel van O11a1), heeft het ondergronds tracé een lengte van ca. 8,8 km, waardoor er voor de rest van het werktracé in een tweede zone geen ruimte meer is of maximaal over een afstand van ca. 3,2 km (indien de bodemcondities het toelaten) om nog een gedeeltelijke ondergrondse aanleg te realiseren.

In deze variant zullen nauwelijks woningen binnen de 0,4 μ T contour gelegen zijn.

In de tweede variant via de Moubekvallei wordt in het noorden over iets langere afstand de bestaande 150 kV versterkt tot aan de weg “Strubbenslag”, dus via een bovengrondse verbinding (noordelijk deel van 10Ca). De milieueffecten van deze bovengrondse aanleg zijn minimaal ten opzichte van de huidige referentiesituatie (zie beoordeling van lijntracé 10Ca).

⁶⁷ Plan-MER stap 2B, p. 4.

Er moet immers rekening gehouden worden met het feit dat de totale ondergrondse aanleg maximaal 8 tot 12 km kan bedragen, opgesplitst over maximaal 2 deelzones. Er moet dus eerst worden gekeken naar locaties waar een ondergrondse aanleg eventuele negatieve effecten kan voorkomen, verminderen of beperken. 10Ca over een langere afstand gevolgd wordt en de 0,4 μ T contour hier 90m bedraagt (ipv 65m ter hoogte van nieuwe lijnen), komen er wel 26 nieuwe woningen binnen de 0,4 μ T contour te liggen. In deze tweede variant wordt dan vanaf Strubbenslag gestart met een ondergrondse aanleg (lijntracé O10e). Vervolgens kunnen lijntracés O10d, het zuidelijk deel van O10a en een heel beperkt deel van O11a1 (om het opstijgpunt tussen bovengronds en ondergronds te kunnen realiseren buiten het landschapsatlasrelict) gevolgd worden tot aan Groenhovebos. Deze beschreven ondergrondse aanleg heeft een lengte van ca. 7,6 km. Ter hoogte van dit ondergrondse deel zijn eveneens nauwelijks woningen binnen de 0,4 μ T contour gelegen. Ten opzichte van de eerste beschreven variant via de Moubekvallei zijn er geen significante nadelen (met uitzondering van het feit dat er ter hoogte van het te versterken deel ca. 26 nieuwe woningen binnen de 0,4 μ T contour zullen gelegen zijn), maar wel voordelen, gezien de ondergrondse aanleg korter is, waardoor er over een langere afstand ergens anders in het werktracé ruimte is om elders nog met een ondergronds tracé de negatieve effecten ter hoogte van een kwetsbare zone te beperken.”⁶⁸

De Gemeente Zedelgem kan in het korte tijdsbestek waarin advies diende verleend te worden uiteraard geen uitspraak doen over de technische haalbaarheid van de niet weerhouden variant, maar wij merken wel op dat uit de plandocumenten wel lijkt te volgen dat er op ons grondgebied varianten mogelijk zijn waardoor er een significant aantal woningen niet meer gelegen zouden kunnen zijn binnen de 0,4 μ T contour.

Echter, uiteindelijk werd ervoor geopteerd om een meer uitgebreid ondergronds tracé op het grondgebied van de Gemeente Zedelgem niet als werktracé mee te nemen in de verdere beoordeling van de milieueffecten. De reden daarvoor lijkt slechts te zijn dat het huidige voorstel als voordeel heeft dat er dan elders anders nog ruimte over is om via een tweede ondergronds tracé in een andere zone de impact op een kwetsbare zone te beperken.

Nochtans blijkt duidelijk dat er wel degelijk significante nadelen verbonden zijn aan het huidige weerhouden werktracé vermits er meer nieuwe woningen binnen de 0,4 μ T contour zullen gelegen zijn dan in een reeds rudimentair uitgewerkt alternatief werktracé! Immers, alleen reeds voor wat betreft de Kronestraat wordt in het Ontwerp Plan-MER vastgesteld dat er ongeveer 26 nieuwe woningen gelegen zullen zijn binnen de 0,4 μ T contour! Dit is voor de Gemeente Zedelgem vanzelfsprekend een essentieel en significant nadeel!

Voor wat betreft een eventueel ondergronds tracé langsheen lijn 9Aa wordt dan weer louter gesteld dat er geen bestaande masten vervangen moeten worden, zodat een ondergronds tracé op deze locatie en binnen de variant met een ondergronds traject ter hoogte van de Moubekvallei, niet werd onderzocht.

Nochtans wordt in de scopingsnota gesteld:

“Van Brugge Waggelwater tot in Zedelgem bestaat de bestaande 150 kV-lijn uit masten waaraan momenteel enkel een dubbele 150 kV-verbinding hangt. Het gebruikte masttype is voorzien voor zowel een dubbele 150kV-verbinding als een dubbele 380kV-verbinding. Hier kunnen 380 kV-geleiders toegevoegd worden zonder de mastenrij te moeten afbreken. De aanpassingen aan de bestaande

⁶⁸ Ontwerp Plan-MER stap 2B, p. 37-38.

*masten blijven hierdoor beperkt tot het lokaal versterken van masten en funderingen. **Enkele masten dienen vervangen te worden om aan de nieuwste veiligheidsvereisten te voldoen.***⁶⁹

Nochtans dient ook voor wat betreft dit tracé vastgesteld te worden dat het versterken van de bestaande lijnen significante nadelen behelst, vermits ook binnen dit tracé heel wat nieuwe woningen binnen de 0,4 µT contour zullen gelegen zijn. Of het loutere gegeven dat de bestaande masten niet moeten worden vervangen, opweegt tegen het nochtans cruciale aspect gezondheid, is dan ook de vraag.

De Gemeente Zedelgem meent dan ook dat vermits het alternatief E403 enkel houdbaar is mits een ondergronds traject wordt voorzien ter hoogte van de Moubekvallei, zoals hiervoor reeds uiteengezet, zich een bijzondere situatie stelt. Immers, aangezien er reeds een ondergronds traject werd voorzien, biedt dit de mogelijkheid om te onderzoeken of het ondergronds traject eventueel kan worden uitgebreid zodat de aanzienlijke effecten op het aspect 'Mens-Gezondheid' verder kunnen ingeperkt worden.

Het uitbreiden van een reeds voorzien ondergronds tracé heeft immers als voordeel dat er geen opstijpunten bij komen. Die opstijpunten zijn trouwens sowieso steeds slechts beperkt mogelijk over het gehele tracé, zo blijkt uit het studiewerk.

De Gemeente Zedelgem meent dan ook dat een werktracé met een meer uitgebreid ondergronds tracé op haar grondgebied onterecht niet werd samengesteld en onderzocht.

Maar zelfs een eventueel alternatief bovengronds traject (voor het huidige bovengrondse gedeelte) waardoor minder nieuwe woningen binnen de 0,4 µT contour zullen gelegen zijn, werd niet eens onderzocht voor het bepalen van de werktracés. Wij kunnen dan ook niet uitsluiten dat er ook door het bovengrondse tracé enigszins anders te plaatsen optimalisaties mogelijk zijn.

De Gemeente Zedelgem meent dan ook dat indien uw Regering vaststelt dat er een groot aantal woningen gevrijwaard kunnen worden, er hiervoor alternatieve werktracé(s) in acht genomen hadden moeten worden. Dit is niet gebeurd, nochtans wordt in het Plan-MER gesteld: "*De werktracés worden dusdanig samengesteld dat deze tot zo beperkt mogelijke (milieu)effecten leiden.*"⁷⁰

Het probleem met deze redenering is natuurlijk dat er in die concrete samenstelling ook al een bepaalde keuze schuilt, waarin aan de verschillende milieueffecten ook een relatief gewicht wordt gegeven. Gewis beseffen wij dat een alternatief werktracé dat beter scoort op het vlak van mens-gezondheid, mogelijks slechter zal scoren op andere effecten. Gelet echter op het zeer grote belang van het aspect mens-gezondheid, zou het echter wel zeer interessant zijn om minstens een duidelijk zicht te hebben op alle milieueffecten voor een tracé (of tracés) dat beter scoort op vlak van mens-gezondheid. Het is dan op die basis dat een duidelijkere beleidskeuze kan worden gemaakt, rekening houdend met alle milieueffecten. We mogen immers niet vergeten dat het uitiem aan de plannende overheid toekomt om de uiteindelijke knoop door te hakken en te bepalen wat het relatieve gewicht is dat men aan bepaalde (positieve of negatieve) milieueffecten toekent, niet aan de opstellers van het MER.

30. Voor elk werktracé werd vervolgens in **stap 2C** een globale milieueffectbeoordeling opgemaakt, gebaseerd op de beoordeling van de aparte lijntracés en waar nodig bijgestuurd in functie van eventuele cumulatieve

⁶⁹ Scopingsnota 2, p. 70.

⁷⁰ Plan-MER stap 2B, p.4.

effecten. In deze stap werden ook per werktracé mogelijke opstijgpunten bepaald en beMERd. De werktracés zijn ook beoordeeld in de maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA).

Bijgevolg werden enkel de weerhouden werktracés onderworpen aan een uitgebreide duiding van de voornaamste voor- en nadelen geduid voor mens, landschap en natuur.

Het niet weerhouden van een bepaald werktracé in de vorige stap heeft dan ook verregaande repercussies.

Er dient dan ook vastgesteld te worden dat een aantal mogelijke werktracés (waar de Gemeente Zedelgem op heden dus geen zicht op kan hebben) die mogelijks minder nieuwe woningen zouden raken, gewoonweg niet werden onderworpen aan een globale milieueffectbeoordeling!

Daarbij kan natuurlijk worden begrepen dat de opstellers van het MER uiteindelijk keuzes hebben moeten maken en zij het moeilijk achtten om voor alle uiteindelijke weerhouden hoofdalternatieven diverse werktracés volledig samen te stellen en volwaardig te beoordelen. Echter zitten we hier natuurlijk in een zeer specifieke situatie, nu het hier wel gaat om:

- 1) het voorkeursalternatief dat men nu naar voor schuift en waarop ook de verordenende plannen zijn gebaseerd; en
- 2) een specifieke situatie waar er sowieso een ondergronds tracé nodig is, waarvan men weet dat er toch maar maximaal twee (en ook maximaal over 12 km) mogelijk zijn doorheen het gehele traject. Het is dus zeker niet onlogisch om, zoals hiervoor aangehaald, bijkomend onderzoek te doen naar de vraag hoe men die beperkte mogelijkheden maximaal kan optimaliseren.

31. Tenslotte werd trouwens pas in **stap 2D** t.a.v. elk werktracé nagegaan op welke wijze de opname van een ander lijntracé uit hetzelfde hoofdalternatief kan leiden tot andere milieueffecten en een andere beoordeling van de milieueffecten.

Echter, dergelijk alternatief lijntracé takt steeds aan op een ander bestaand lijntracé uit hetzelfde hoofdalternatief. Dit terwijl er eigenlijk onder stap 2B nieuwe werktracés hadden moeten worden samengesteld die dan in totaliteit en globaal met elkaar vergeleken konden worden.

Stap 2d van de milieueffectbeoordeling behelst m.a.w. geen globale beoordeling. Het is enkel én net de combinatie van diverse alternatieve lijntracés waaruit mogelijks andere milieueffecten zouden kunnen worden afgeleid.

Wij stellen dan ook vast dat er voor wat betreft het alternatief E403 met een ondergronds traject ter hoogte van de Moubekvallei geen enkel werktracé werd beMERd met alternatieve lijntracés voor wat betreft de te versterken hoogspanningslijn op het grondgebied van de Gemeente Zedelgem.

Nochtans blijkt reeds uit de zeer rudimentair uitgewerkte varianten in het ontwerp Plan-MER dat de invloed van dergelijke alternatieve lijntracés op het aspect gezondheid wel eens zeer groot zou kunnen zijn.

Het is op heden dan ook een raadsel hoe dergelijke werktracés zich verhouden ten aanzien van het weerhouden alternatief waarvan overigens reeds werd vastgesteld dat de milieueffecten overwegend het kleinst zijn.

Een verdere optimalisatie en dan voornamelijk op het cruciale aspect gezondheid valt dan ook op heden hoegenaamd niet uit te sluiten!

Dit is uiteraard onaanvaardbaar. Het lijkt ons dan ook vanuit het redelijkheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel noodzakelijk om daar waar optimalisaties voor wat betreft het aspect gezondheid mogelijk lijken, alternatieven te onderzoeken op ons grondgebied.

In het Plan-MER wordt wel onderzocht⁷¹ of bepaalde alternatieve lijntracés voor bv. lijntracé 10Ca kunnen leiden tot andere milieueffecten, echter dit is gebeurd zonder dat het onderliggende lijntracé O10a of het bovenliggende lijntracé 9Aa wordt herbekeken in functie van het alternatieve lijntracé. Een globale beoordeling van de effecten op 'Mens-Gezondheid' is in deze stap dan ook niet meer mogelijk. Nochtans blijkt uit het gevoerde onderzoek in deze stap van het ontwerp-MER dat er wel degelijk mogelijks bovengrondse en ondergrondse varianten zouden kunnen zijn die de impact op 'Mens-Gezondheid' aanzienlijk kunnen beperken.

Echter, deze mogelijke alternatieven werden eigenlijk niet ten gronde onderzocht . . .

Hoewel meermaals wordt gesteld dat een werktracé op geen enkele wijze een voorkeur voor het uiteindelijk GRUP inhoudt, blijkt dit in de feiten wel degelijk het geval te zijn!

Het is met andere woorden op dit ogenblik voor het planteam niet mogelijk om een nieuw samengestelde puzzel naast het weerhouden alternatief te leggen om zo een totaalzicht te kunnen hebben op de beoordeling van de milieueffecten. Het is op heden dus niet mogelijk om verschillende werktracés binnen het hoofdalternatief E403 met een ondergronds traject ter hoogte van de Moubekvallei met elkaar te vergelijken. Zo'n aangepaste puzzel op basis van de eerder bekeken lijntracés lijkt nochtans wel mogelijk en zou waardevolle informatie kunnen bevatten over de concrete milieueffecten van de verschillende opties, zodat een optie met zo min mogelijk nieuwe getroffen woningen ten minste in overweging kan worden genomen.

32. De Gemeente Zedelgem meent dan ook dat een aantal alternatieve werktracés op haar grondgebied, aansluitend op het ondergronds tracé ter hoogte van de Moubekvallei, minstens samengesteld hadden moeten worden, zodat het aantal nieuwe woningen gelegen binnen de 0,4 µT contour op het grondgebied van onze gemeente, mogelijks merkkelijk kleiner zou kunnen zijn. De mogelijke optimalisaties situeren zich dan ook ter hoogte van de te versterken hoogspanningslijnen op het grondgebied van de gemeente. Wat het ondergrondse gedeelte betreft zijn er allicht hoogstens nog opportuniteiten om hier en daar het tracé wat bij te sturen en zo nog minder woningen te impacteren.

Enkel een dergelijke werkwijze laat uw Regering toe een afgewogen keuze te kunnen maken, waarbij bijzondere aandacht kan gaan naar het aspect gezondheid maar tegelijkertijd ook met inachtnaam van de andere aspecten.

Wij nodigen uw Regering dan ook uit om, als er toch zou worden doorgegaan met het aanduiden van het Ventilus-tracé doorheen onze Gemeente, minstens het bijkomende bovenvermelde onderzoek te doen naar optimalisaties die het aantal getroffen woningen verder kunnen verlagen.

⁷¹ Zie hiervoor ontwerp Plan-MER stap 2D, p. 70-78.

BESLUIT:

Artikel 1: Negatief advies te verlenen over het voorontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Ventilus".

Artikel 2: De Vlaamse Regering uit te nodigen:

- De realisatie van het project Ventilus in gelijkstroom op een later tijdstip als volwaardig alternatief te beschouwen ten aanzien van het sneller willen ontwikkelen van het project in wisselstroom. Op die manier kan dan een volwaardige vergelijking gebeuren van de milieueffecten van beide opties, zonder dat gelijkstroom meteen wordt afgeschreven.

- In ieder geval op planniveau voldoende waarborgen in te bouwen voor de getroffen burgers teneinde de impact van dit omvangrijke project zoveel als mogelijk weg te nemen, minstens te milderen, te matigen of te compenseren en dit niet door te schuiven naar een later tijdstip of naar het projectniveau en zo de nodige zekerheid en houvast te bieden aan burgers en besturen.

- Zo er toch zou worden gekozen voor een realisatie van een bijkomende lijn en leiding op Zedelgems grondgebied, dan in ieder geval:
 - o te noteren dat het huidig voorziene ondergrondse gedeelte een absoluut minimum is;

 - o bijkomend na te gaan of er geen uitvoeringswijzen denkbaar zijn die een minder verregaande impact hebben op het aspect Mens-Gezondheid.

Artikel 3: Dit advies wordt overgemaakt aan de Vlaamse Regering via het digitaal platform en eveneens gebracht op de plenaire vergadering van 22 mei 2023.

Sabine Vermeire
Algemeen directeur

Annick Vermeulen
Burgemeester

VOOR EENSLUIDEND VERKLAARD AFSCHRIFT

Sabine Vermeire
Algemeen directeur

Annick Vermeulen
Burgemeester